

Odpovědi České republiky na předběžné otázky
Výboru OSN pro práva dítěte
v rámci projednání
Třetí a čtvrté periodické zprávy ČR o plnění závazků plynoucích
z Úmluvy o právech dítěte
(CRC/C/CZE/3-4)

Část I

1. Uved'te, prosím, podrobnosti o pokroku, kterého dosáhla členská strana v souvislosti s plánovanou přípravou nového občanského zákoníku v tom smyslu, že novela tohoto zákoníku má zahrnovat zvláštní ustanovení týkající se práva dítěte znát své biologické rodiče, jakož i zachování své identity. Pokud tak smluvní strana učiní, je třeba, aby stáhla svou výhradu vůči článku 7(1) Úmluvy.

Text článku 7, odstavce 1 Úmluvy o právech dítěte (dále jen „Úmluva“) výslovně nepožaduje, aby právní řády smluvních států takové výslovné ustanovení obsahovaly, ale stanoví, že každé dítě má znát své rodiče, pokud je to možné. K tomuto cíli vede ustanovení § 740 návrhu nového občanského zákoníku¹, které stanoví dítěti právo popřít otcovství ke svému matrikovému otci do jednoho roku od nabytí zletilosti, resp. do jednoho roku, odkdy se dozví, že matrikový otec není jeho biologickým otcem. Následně může podat návrh na určení otcovství ve vztahu k muži, kterého za svého biologického otce považuje. Návrh nové úpravy rovněž zpřesňuje ustanovení o právu nejvyššího státního zástupce podat návrh na popření otcovství, pokud popěrná lhůta uplynula některému z rodičů. Nová úprava směřuje upřednostnění biologického otcovství, a jen v případě, že matrikový otec (není-li biologickým otcem) má k dítěti utvořeny kvalitní sociální vazby, návrh na popření otcovství matrikového otce státní zástupce nepodá.

Právo znát své rodiče respektuje i nové ustanovení v části o osvojování. § 786 nového občanského zákoníku stanoví právo dítěte, které bylo osvojeno, seznámit se po nabytí zletilosti s obsahem spisu s jeho osvojovacím případem.

Navrhované znění ve verzi zaslané do připomínkového řízení:

§ 738

(1) Vyžaduje-li to zájem dítěte, podá nejvyšší státní zástupce návrh na popření otcovství, pokud lhůta stanovená pro popření otcovství některému z rodičů uplynula.

¹ Návrh nového občanského zákoníku byl v lednu 2011 předložen ministrem spravedlnosti do připomínkového řízení, v době zpracování těchto odpovědí probíhalo vypořádání připomínek a materiál byl připravován k předložení vládě. Po schválení vládou bude pokračovat legislativní proces v Poslanecké sněmovně a v Senátu.

(2) *Je-li zřejmé, že muž považovaný za otce dítěte otcem není a uplynula-li lhůta stanovená pro popření otcovství některému z rodičů, podá nejvyšší státní zástupce návrh na popření otcovství, ledaže zájem dítěte výjimečně vyžaduje, aby k popření otcovství nedošlo.*

(3) *Nejvyšší státní zástupce popírá otcovství vůči otci, matce a dítěti; není-li některý z nich naživu, popírá otcovství vůči ostatním; není-li naživu žádný z nich, popírá otcovství vůči opatrovníkovi, kterého jmenuje soud.*

§ 740

Otcovství může popřít i dítě poté, co nabylo plné svéprávnosti, nejpozději však do jednoho roku od dosažení zletilosti, popřípadě do jednoho roku ode dne, kdy se dozvědělo o skutečnosti, která otcovství k němu zpochybňuje, pokud se o ní dozvědělo až po dosažení zletilosti.

§ 786

Jakmile osvojenec nabude svéprávnosti, vznikne mu právo seznámit se s obsahem spisu, který byl veden v řízení o jeho osvojení.“

Lze předpokládat, že v případě schválení nového občanského zákoníku (navrhovaná účinnost od 1. 1. 2013) bude možné přistoupit k tomu, aby Česká republika stáhla svoji výhradu k čl. 7 Úmluvy o právech dítěte.

2. Poskytněte, prosím, aktuální informace o přípravě anebo realizaci přehledného Národního akčního plánu pro realizaci Úmluvy.

K realizaci Úmluvy Česká republika nepřistoupila formou centrálního akčního plánu, ale formou přijetí řady koncepčních průřezových dokumentů pro jednotlivé oblasti práv dětí, jde o dokumenty uvedené v odpovědi na otázku v části II ad c).

3. Uveďte, prosím, zda členská strana ustavila nezávislý orgán pro účely monitoringu realizace Úmluvy, v souladu s dříve vydanými a opakujícími se doporučeními Výboru.

V souladu s doporučením č. 17 Výboru pro práva dítěte ke Druhé periodické zprávě České republiky byl v Koncepci péče o ohrožené děti a děti žijícími mimo vlastní rodinu (viz níže), zakotven úkol, aby veřejný ochránce práv ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí „zvýšil povědomí veřejnosti o činnosti veřejného ochránce práv na poli ochrany práv dětí a podporoval zajištění ochrany práv dětí specializovaným zástupcem veřejného ochránce práv.“ Právům dítěte se veřejný ochránce práv věnuje ve značném rozsahu své činnosti, o čemž svědčí i rozsah této problematiky obsažené v každoročně zpracovávaných zprávách o jeho činnosti, které jsou postupovány Poslanecké sněmovně.²

Provádění Úmluvy se systematicky věnuje také Ministerstvo práce a sociálních věcí, které je zpracovatelem řady koncepčních dokumentů, podrobněji zmíněných níže. Ministerstvo se kromě toho může zabývat také individuálními případy – příkladem je ustavení expertního týmu nezávislých odborníků v únoru 2011 k prošetření postupu orgánů sociálně právní ochrany dětí v alarmující kauze dlouhodobého týrání dětí. Tým se zaměřuje ve své činnosti mj. i na sledování systémových nedostatků v

² <http://www.ochrance.cz/en/reports/>

ochraně dětských práv. Výstupem jeho činnosti (činnost je časově omezena do května 2011), bude doporučení systémových změn, které mohou následně napomoci k implementaci Úmluvy o právech dítěte.

Monitoringu realizace Úmluvy se v obecné rovině věnuje Rada vlády pro lidská práva, a to zejména prostřednictvím jednoho ze svých výborů - Výboru pro práva dítěte. Rada a její předsedkyně – zmocněnkyně vlády pro lidská práva - monitorují legislativu s ohledem na práva dětí a podávají připomínky k návrhům nových právních předpisů s cílem zvýšení ochrany práv dětí. Kromě toho po konzultaci se členy Výboru pro práva dítěte zpracovávají pravidelné zprávy o plnění Úmluvy. Zmocněnkyně vlády pro lidská práva věnuje při své činnosti problematice práv dítěte zvláštní pozornost, mezi její priority patří i ustavení postu nezávislého dětského ombudsmana³.

4. Poskytněte, prosím, informace o realizaci komplexního národního akčního plánu prevence rasismu, rasové diskriminace, xenofobie a intolerance, v souladu s Durbanskou deklarací a Akčním plánem, a k doplnění antidiskriminačního zákona přijatého smluvní stranou.

V návaznosti na Durbanskou deklaraci a Akční program zvažovala Česká republika přijetí Národního akčního plánu proti rasismu. Po pečlivé analýze legislativních i nelegislativních opatření, institucionálního zabezpečení, stávajících programů a koncepcí, které jsou již přijaty a prováděny jednotlivými ústředními orgány státní správy, nebylo k přijetí Národního akčního plánu proti rasismu přikročeno. České republice se daří postupně naplňovat jednotlivé body Akčního programu a Durbanské deklarace prostřednictvím již existujících opatření.

Nejdůležitějším zákonem na ochranu před diskriminací je zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). Další informace jsou dostupné v Osmé a deváté periodické zprávě o plnění závazků plynoucích z Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace (dokument CERD/C/CZE/8-0).

5. Poskytněte, prosím, bližší údaje o kritériích, postupech a zabezpečení umístování dětí do škol s Rámcovým vzdělávacím programem upravujícím vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

Tento program byl vypracován s cílem reflektovat právo žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na vzdělávání, které odpovídá jejich potřebám. Jedná se o modelovou úpravu, která znamená přizpůsobení obsahu vzdělávání žákům s mentálním postižením, kteří z důvodu snížené úrovně rozumových schopností nemohou zvládat požadavky základního vzdělávání nastavené pro potřeby vzdělávání intaktní populace žáků. Program je koncipován tak, aby žáci s mentálním postižením mohli dosahovat co nejvyšší úrovně osobnostního rozvoje za podpory speciálně vzdělávacích metod a s využitím podpůrných opatření s návazností na střední vzdělávání. Absolvováním programu získává žák základní vzdělání, (jsou vyučovány všechny obory vzdělání dané rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání).

Program mají možnost využít žáci s lehkým mentálním postižením ve všech formách vzdělávání, tzn. v podobě jejich individuální integrace v běžné základní škole, v podobě skupinové integrace ve třídě samostatně zřízené pro tyto žáky v běžné základní škole, ve škole samostatně zřízené pro tyto žáky (základní škola nebo základní škola praktická) včetně kombinované formy popsaných možností).

³ O ustavení dětského ombudsmana usiloval v roce 2009 i ministr pro lidská práva a národnostní menšiny, a to formou věcného záměru zákona navrhujícího několik variantních řešení. Tento návrh zatím nebyl předložen vládě k projednání.

Kritérium pro vzdělávání žáků podle uvedeného vzdělávacího programu je identifikace speciálních vzdělávacích potřeb, jejich posouzení z hlediska situace konkrétního žáka, písemné doporučení ke vzdělávání žáka podle uvedeného vzdělávacího programu. Tyto činnosti spadají do kompetence školského poradenského zařízení.

Převedení žáka do tohoto vzdělávacího programu provádí ředitel vždy s písemným souhlasem zákonného zástupce žáka. O formě vzdělávání i převedení žáka do uvedeného vzdělávacího programu vždy rozhoduje zákonný zástupce žáka, dává k tomuto postupu souhlas za podmínek určených školským zákonem (písemné doporučení školského poradenského zařízení, písemný souhlas zákonného zástupce, poučení ředitelem školy o rozdílech ve vzdělávacích programech a organizačních změnách souvisejících s převedením žáka do jiného vzdělávacího programu).

Při převedení žáka do jiného vzdělávacího programu či při přestupu na jinou školu vytvoří škola podmínky pro vyrovnání rozdílů ve znalostech žáka. Vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je v ČR zajištěno na odborných speciálně pedagogických principech s využitím možností integrovaného a inkluzivního vzdělávání v případech s respektem speciálních vzdělávacích potřeb žáka a jejich uspokojování s cílem naplnění kvality života dítěte. Tyto děti mohou využívat mnohých opatření, např. individuálního vzdělávacího plánu, podpůrných služeb asistenta pedagoga a diagnostického pobytu.

6. Poskytněte, prosím, podrobné údaje o vzdělávání o praktické realizaci Úmluvy pro všechny odborníky pracující s dětmi/pro děti, zvláště ty, kteří se zabývají institucionální péčí o děti, a včetně zaměstnanců městských a obecních úřadů, jejichž úkolem je řešit situaci dětí umístěných do ústavní výchovy/péče nebo vyžadujících okamžitou pomoc.

Ministerstvo práce a sociálních věcí metodicky vede orgány sociálně-právní ochrany dětí. V roce 2011 byli zástupci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností vzděláni v problematice rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, na který ČR reagovala souborem Obecných opatření (viz níže). Pracovníci byli dále informováni o nálezech Ústavního soudu v oblasti sociálně-právní ochrany dětí (viz <http://www.mpsv.cz/cs/10258>). Ministerstvo práce a sociálních věcí připravuje od září 2011 spuštění rozsáhlého individuálního projektu, který bude zaměřený na systematické vzdělávání pracovníků v oblasti sociálně-právní ochrany dětí.

Rozsáhlý vzdělávací projekt pro orgány sociálně-právní ochrany dětí připravuje po konzultacích s Ministerstvem práce a sociálních věcí i Nadace Sirius, jedná se o podporu - vzdělávání pro sociální pracovníky i v principech Úmluvy o právech dítěte. Budoucí učitelé, poradenští pracovníci či vychovatelé získávají již v rámci pregraduální vysokoškolské přípravy znalosti z oblasti práv dítěte, a to jak obecně vyplývají z Úmluvy, tak specificky ve vztahu k praktické realizaci práv dětí v průběhu procesu výchovy a vzdělávání na všech úrovních vzdělávání. Další specifické vzdělávání v dané oblasti získávají pedagogičtí pracovníci v rámci dalšího vzdělávání v kurzech a institucích akreditovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Na účast pedagogických pracovníků v těchto programech mohou školy a školská zařízení čerpat přidělené finanční prostředky státního rozpočtu. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy rovněž v rámci vyhlášených dotačních programů podporuje aktivity neziskových organizací zaměřených na praktickou realizaci práv dětí a jejich rodiny. Odborní pedagogičtí pracovníci, včetně pracovníků v zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, prohlubují své znalosti v oblasti práv dětí a jejich praktické realizace v rámci celoživotního vzdělávání formou programů specializovaných na psychoterapeutický výcvik, prohlubujících kurzů pro učitele či vychovatele, sebezkušenostních výcviků a dalších vzdělávacích a supervizích programů. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, (popřípadě jeho přímo řízené organizace) pořádá pro pedagogické pracovníky i metodické semináře, jichž se jako lektoři účastní zástupci vládních výborů, lékaři, psychologové, sociální pracovníci a další odborníci, zabývající se danou problematikou.

Justiční akademie ve spolupráci s ostatními resorty, zejména s Ministerstvem vnitra, organizuje školení související s problematikou ochrany mládeže, domácího násilí, obchodování s lidmi, ukládání alternativních trestů, drogových a jiných závislostí u mládeže. Tato problematika je součástí systému vzdělávání organizovaného pro soudce, státní zástupce, justiční a právní čekatele, asistenty soudců i ostatní odborný aparát soudů a státních zastupitelství, téma a rovněž. V rámci seminářů zaměřených na problematiku výslechu je zdůrazňována důležitost takového přístupu orgánu činnému v trestním řízení, který předchází sekundární viktimizaci vyslychaných osob včetně dětí a mladistvých. V jednotlivých vzdělávacích programech Justiční akademie jsou tedy zahrnuty mezinárodní normy jako je Úmluva o právech dítěte, základní zásady pro používání programů restorativní justice, standardy a pravidla soudnictví ve věcech mládeže, mezinárodní standardy a normy pro předcházení trestné činnosti a pro trestní soudnictví.

Zdravotnický personál si celoživotně doplňuje svoje znalosti v rámci postgraduálního vzdělávání, kurzů, seminářů. V rámci spolupráce Ministerstva zdravotnictví a WHO EURO (Biennial Collaborative Agreement - BCA 2010/2011) byl v roce 2010 vytvořen vzdělávací modul pro prevenci dětských úrazů a násilí na dětech. Jedná se o aplikaci vzdělávacího programu WHO TEACH VIP (Training, Educating, Advancing Collaboration in Health on Violence and Injury Prevention users' manual) v podmínkách ČR. V rámci dotačních programů Ministerstva zdravotnictví byl v roce 2010 podpořen vzdělávací program „Podpora pozitivního rodičovství“ zaměřený na pracovníky ve zdravotnictví poskytující péči dítěti a rodině. Mimo to Společnost sociální pediatrie České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně pořádá jednou ročně pravidelné semináře, které jsou speciálně zaměřeny na péči o ohrožené děti a činnost kojeneckých ústavů a dětských domovů do 3 let věku. Ministerstvo zdravotnictví rovněž pořádá pravidelné semináře na národní i mezinárodní úrovni k problematice prevence dětských úrazů, násilí na dětech, podpory bezpečného prostředí pro děti.

7. Poskytněte, prosím, aktuální informace o krocích provedených v souvislosti se zákonným zákazem tělesných trestů ve všech prostředích, zejména v rodině a zařízeních alternativní péče.

Od roku 2007 bylo téma zákazu tělesných trestů předmětem širších diskusí, dosud však český právní řád explicitní obecný zákaz tělesných trestů neobsahuje. Platná díkce zákona o rodině obsahuje ustanovení o právu rodičů užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí rovněž zakazuje fyzické osobě použít vůči dítěti nepřiměřeného opatření v úmyslu ponížít jeho lidskou důstojnost, přičemž je toto jednání kvalifikováno jako přestupek. Připravovaná novela tohoto zákona, s předpokládaným nabytím účinnosti od 1. ledna 2012, nově stanoví povinnost pro orgány sociálně-právní ochrany dětí řídit se ve své činnosti standardy kvality práce, to se týká i pověřených osob k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, konkrétně v oblastech přípravy zájemců o náhradní rodinnou péči, doprovázení a podpora pěstounů a pro provoz a práci v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Doprovázení bude upraveno standardy kvality práce a kontrolováno v režimu inspekcí kvality. Návrh, který je v této době projednáván v meziresortním připomínkovém řízení, rozšiřuje ochranu dětí před tělesným trestáním zakotvením nové skutkové podstaty přestupku, kterého se dopustí ten, kdo zneužije nezletilé dítě k fyzickým pracím nepřiměřeným jeho věku a stupni tělesného a rozumového vývoje (s možností uložení pokuty až do výše 50 000 Kč). Prostřednictvím této skutkové podstaty budou postihovány méně závažné případy zatěžování dětí nepřiměřeně těžkými pracemi, které nedosahují intenzity trestného činu týrání svěřeného dítěte, neboť jednou z nežádoucích forem trestání dětí ze strany rodičů nebo jiných odpovědných osob je rovněž využívání dětí k různým fyzicky náročným pracím v domácnosti, v rodinných podnicích apod.

Školský zákon ve vztahu pedagogických pracovníků k žákům nepovoluje tělesné trestání, povoluje pouze explicitně zmíněná kázeňská opatření, mezi něž tělesné tresty nepatří. Narušení tělesné integrity

dítěte je sankcionováno v trestním právu, přičemž u řady trestných činů, jejichž oběti jsou děti, došlo od přijetí nového trestního zákoníku v roce 2009 ke zpřísnění trestní sazby.

Česká republika tedy sice ve svém právním řádu nemá explicitní zákaz tělesných trestů, nicméně současná právní úprava sankčně postihuje toho, kdo takové tresty užívá, ve výše uvedeném smyslu. Ministerstvo spravedlnosti jako gestor nového občanského zákoníku nepodniká nové kroky v oblasti zákazu tělesných trestů. Návrh nového občanského zákoníku⁴ (§ 696 ve spojení s § 2963 nového občanského zákoníku) však například definuje domácí násilí, které se může vztahovat i na jiné násilí než násilí mezi manžely.

Česká republika se aktivně připojila k iniciativě Rady Evropy a k předchozí iniciativě OSN ve věci zamezení tělesného trestání dětí, a to vypracováním Národní strategie prevence násilí na dětech na období let 2008-2018, na níž navazoval Národní akční plán na léta 2009-2010 (viz níže). K naplnění obecného cíle směřujícího k zamezení všech forem násilí na dětech přispívá nepochybně i podpora rozvoje rodičovských kompetencí. V této oblasti je možné konstatovat, že Česká republika udělala krok vpřed, Ministerstvo práce a sociálních věcí vydalo řadu publikací, uspořádalo odborné semináře a podpořilo preventivní programy zaměřené na podporu vytváření prostředí přátelského dětem a programy na posilování rodičovských kompetencí. Součástí cílů vytyčených ve zmíněném národním akčním plánu je i zprostředkování porozumění právu dětí na ochranu před násilím v celé společnosti s cílem změny postojů společnosti. V rámci plnění tohoto cíle proběhla v roce 2009 pod záštitou ministra pro lidská práva vládní kampaň „STOP násilí na dětech“.

V rámci kampaně byl proveden sociologický průzkum zjišťující mj. míru povědomí veřejnosti o existenci násilí na dětech. Z výsledků vyplynulo, že v České republice převládá mezi občany tolerance k tělesným trestům. Polovina z nich (49,9%) je toho názoru, že tělesný trest sice nevychovává, ale v některých situacích je nejlepším řešením. Čtvrtina populace (24,8%) je k tělesným trestům ještě tolerantnější a plácnutí nebo facku ve výchově připouští – domnívají se, že v tomto případě nejde o tělesný trest. Více než 1/10 (11,0%) občanů zastává ještě vyhraněnější názor – myslí si, že tělesný trest byl, je a bude součástí výchovy. Platí tedy, že naprostá většina občanů ČR (91,7%) vyjádřila ve větší nebo menší míře toleranci k uplatňování tělesných trestů ve výchově, z nich největší část (cca 50 %) si je vědoma, že tělesný trest nevychovává, avšak v některých situacích je nejlepším řešením. Jen 8,3% občanů ČR zastává stanovisko, že tělesné tresty nepatří do výchovy a uvádí, že by je nikdy nepoužili. Tuto skupinu občanů lze jednoznačně zařadit mezi zásadní odpůrce tělesných trestů dětí a jejich uplatňování ve výchově.

V rámci uvedené kampaně byla realizována řada seminářů za účasti odborné veřejnosti, orgánů státní správy i nevládních organizací, a to po celé ČR. Vznikla také řada publikací věnujících se tématu násilí na dětech a jeho specifickým formám (např. otázce bezpečného užívání internetu dětmi). Byl natočen výukový materiál o pozitivním rodičovství („Cesta k pozitivnímu rodičovství“). Ke konci roku 2009 proběhla tato kampaň také v médiích (byly realizovány televizní a rozhlasové spoty, billboardy). V souvislosti se snahou o celospolečenskou změnu vnímání této problematiky a aktivní pomoc státu rodinám vyhláší ministerstvo práce a sociálních věcí v oblasti podpory rodiny pro rok 2011 dotační řízení, v rámci něhož budou podporovány dotační oblasti „Podpora zařízení služeb prevence sociálního vyloučení pro rodiče pečující o děti“, „Podpora zkvalitňování partnerských a manželských vztahů a posilování rodičovských kompetencí“, „Podpora náhradní rodinné péče“ a „Podpora doprovázení dětí a mladých lidí v náhradní rodinné péči a výchovné péči“.

Ministerstvo zdravotnictví podpořilo v roce 2010 projekt „Pozitivní rodičovství – vzdělávací program zaměřený na pracovníky ve zdravotnictví poskytující péči dítěti a rodině“. Cílem projektu je vytvoření vzdělávacího programu „pozitivní rodičovství“, který má seznámit odborníky s aspekty pozitivního

⁴ Návrh nového občanského zákoníku byl v lednu 2011 předložen ministrem spravedlnosti do připomínkového řízení, v době zpracování těchto odpovědí probíhalo vypořádání připomínek a materiál byl připravován k předložení vládě. Po schválení vládou bude pokračovat legislativní proces v Poslanecké sněmovně a v Senátu.

rodičovství a který je zaměřen na prevenci a posílení zdraví dítěte v rodině v kontextu sociálních vztahů. Konfliktní situace v rodině je doporučeno řešit zásadně empatií při vzájemné emoční konfrontaci, přičemž koncept pozitivního rodičovství vylučuje používání fyzických a psychických trestů vůči dětem. Vzdělávací kurz, který byl ověřen v rámci semináře pro lékaře a jiné zdravotníky, bude v budoucnu využit na národní úrovni.⁵

8. Poskytněte, prosím, podrobnější údaje o efektivnosti státní podpory poskytované dětem se zdravotním postižením, za účelem jejich výchovy v rodinném prostředí, které naplňuje jejich potřeby. Poskytněte rovněž informace o zákonu o sociálních službách (2006) a jeho aplikaci na děti se zdravotními postiženími, jež jsou v péči jednoho z rodičů anebo v péči nesezdaných rodičů.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, umožňuje osobám v nepříznivé sociální situaci získat potřebnou pomoc a podporu. Mezi příjemce této pomoci a podpory patří i děti. Zákon definuje celkem 32 sociálních služeb, které se dále dělí na sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence, podle jiného kritéria pak na služby terénní, ambulantní a pobytové (rezidenční). Česká republika klade velký důraz na setrvání člověka, který potřebuje z důvodu věku nebo zdravotního stavu pomoc jiné osoby, v domácím prostředí (služba jde za člověkem). Probíhá transformace pobytových služeb sociální péče v jiné typy služeb (odklon od poskytování ve velkých zařízeních ústavního typu). Některé služby jsou výslovně určeny rodinám s dětmi (např. Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, Raná péče) nebo samotným dětem (Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež), jiné mohou být zaměřeny např. na cílovou skupinu matek s dětmi nebo rodin s dětmi (např. Azylové domy), nebo na samotné děti (Domovy pro osoby se zdravotním postižením, Terénní programy).

Služby sociální péče jsou zajišťovány prostřednictvím institutu příspěvku na péči. Příjemcem příspěvku na péči může být podle aktuálního znění zákona osoba starší jednoho roku. Výše příspěvku je odstupňována dle míry závislosti do 4 stupňů. Osobám mladším 18 let dle stupně závislosti náleží různá výše příspěvku, jak ji vyjadřuje následující tabulka:

Stupeň závislosti		Výše příspěvku na péči (v Kč)
I	lehká závislost	3 000
II	středně těžká závislost	5 000
III	těžká závislost	9 000
IV	úplná závislost	12 000

Ke dni 28. 2. 2011 je Ministerstvem práce a sociálních věcí evidováno celkem cca 21 tis. příspěvků na péči vyplacených osobám mladším 18 let. Složení těchto příjemců vyjadřuje následující tabulka:

⁵ Tyto zkušenosti byly prezentovány mimo jiné v rámci mezinárodního semináře „Prevence dětských úrazů, prevence násilí na dětech, podpora mentálního zdraví“ (Praha 4.-5.6.2009) a Národního semináře „Bezpečné prostředí pro děti – bez úrazů a násilí“ (Třeboň 19.11.2010), které se konaly pod záštitou ministra zdravotnictví a WHO.

Počet příspěvků	I - lehká		II - středně těžká		III - těžká		IV - úplná	
	Mladší 18 let		Mladší 18 let		Mladší 18 let		Mladší 18 let	
	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena
	Počet příspěvků	Počet příspěvků	Počet příspěvků	Počet příspěvků	Počet příspěvků	Počet příspěvků	Počet příspěvků	Počet příspěvků
21 772	4 436	3 192	2 805	1 557	2 749	1 790	3 224	2 019

Pokud bychom zobecnili situaci měsíce února 2011 na celý rok, je zřejmé, že každý měsíc jsou těmto příjemcům příspěvku na péči vypláceny finanční prostředky v objemu cca 148,5 mil. Kč.

Druh služby	Dotace 2010	Dotace 2011
domy na půl cesty	87 000	0
kontaktní centra	0	189 000
krizová pomoc	1 864 000	1 826 000
nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	79 603 700	61 267 000
odborné sociální poradenství	4 028 000	2 152 000
osobní asistence	55 000	46 000
sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	603 000	504 000
sociální rehabilitace	19 651 000	22 345 000
telefonická krizová pomoc	5 494 000	3 625 000
terénní programy	3 276 000	4 085 000
raná péče	43 891 000	36 467 000
Celkový součet	158 552 700	132 506 000

Pokud jde o služby, jejichž převažující cílovou skupinu tvoří „dětí a mládež ve věku od 6 do 26 let“ a sociální službu rané péče, která je zaměřena na zdravotně postižené děti do 7 let a jejich rodiny, v roce 2010 byly tyto služby prostřednictvím dotací na podporu poskytování sociálních služeb podpořeny ve výši cca Kč a v roce 2011 cca ve výši 132,5 mil. Kč.

9. Uved'te, prosím, bližší podrobnosti o existujících oblastech problémů duševního zdraví, jakož i o existujícím systému služeb zaměřených na mentální/duševní zdraví. Pokud tak učiníte, uved'te rovněž, jaké nezávislé mechanismy jsou zavedeny pro monitoring poskytování těchto služeb, v souladu s Úmluvou.

Ministerstvo zdravotnictví ve spolupráci s příslušnou odbornou společností a zdravotními pojišťovkami řeší problematiku zlepšení dostupnosti a úhrad pedopsychiatrické péče. V září 2010 byl zahájen provoz nově zrekonstruovaného pavilonu dětské a dorostové psychiatrie v Psychiatrické léčebny Bohnice, kde bylo vyčleněno 12 lůžek pro neklidné pacienty. Dále byl v roce 2010 podpořen vznik druhého dětského detoxifikačního centra - ve Fakultní nemocnici Brno. Ve spolupráci s odborníky připravuje Ministerstvo

zdravotnictví metodický pokyn pro postup praktických lékařů pro děti a dorost zaměřený na problematiku ADHD⁶, depresí a autismu u dětí.

Zdravotní péče je obecně poskytována se souhlasem pacienta, popř. zákonných zástupců. To se týká i poskytování pedopsychiatrické péče. V připravovaném zákoně o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování a zákoně o specifických zdravotních službách je upravena problematika hospitalizace pacienta a poskytování zdravotních služeb bez souhlasu, druhy omezovacích prostředků a podmínky jejich užití.

V současné době se nepředpokládá přijetí speciálního zákona o duševním zdraví. Péči o duševní zdraví nelze redukovat pouze na poskytování zdravotních služeb v oboru psychiatrie, jedná se o problematiku mezioborovou a meziresortní. Podpora duševního zdraví však patří mezi priority Ministerstva zdravotnictví včetně dotačních programů.

S oblastí duševního zdraví souvisí nepřímě i problematika rizikového chování a užívání tabáku, alkoholu a dalších návykových látek u dětí a mladistvých. V červenci 2010 vešla v účinnost novela zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. Cílem novelizace zákona bylo zejména zpřesnit opatření týkající se ochrany před škodami působenými tabákovými výrobky zejména v souvislosti s pasivním kouřením včetně vyšší ochrany dětí a mládeže před negativními vlivy kouření. Zákon také přinesl zpřísnění sankcí za porušení zákonných povinností (nejpřísnější sankce hrozí za prodej či podání tabákového výrobku, elektronické cigarety nebo alkoholického nápoje osobě mladší 18 let). V současné době je připravována další novela tohoto zákona se zaměřením zejména na ochranu dětí a mladistvých. V rámci dotačních programů Ministerstva zdravotnictví byl podpořen vznik „Manuálu drogové prevence v praxi praktických lékařů pro děti a dorost“, který byl distribuován do všech ordinací. Tento manuál slouží lékařům jako vodítko pro rychlou orientaci v problematice závislosti včetně screeningu, poskytnutí krátké intervence a případného odeslání pacienta do zařízení specializovaných služeb. Na základě dosavadních zkušeností, aktualizovaného manuálu a zpětné vazby od praktických dětských lékařů je v přípravě příslušný akreditovaný vzdělávací program pro praktické lékaře.

V rámci dotačních programů Ministerstva zdravotnictví bylo v roce 2010 také podpořeno 30 projektů zaměřených na podporu zdravého životního stylu a prevenci nemocí. V oblasti prevence úrazů, otrav a násilí a prevence nadměrného užívání alkoholických nápojů a zneužívání tabákových výrobků byly realizovány celkem 4 projekty podpory zdraví (kterým bylo přiděleno celkem 747 000 Kč), na podporu zdraví dětí a dorostu bylo v roce 2010 zaměřeno 13 projektů (kterým bylo přiděleno celkem 2 305 000 Kč).

Ministerstvo zdravotnictví připravuje aktualizaci národního strategického dokumentu - Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR: zdraví pro všechny v 21.století - "Zdraví 21" (viz odpověď na otázku v části II ad c)). I pro následující období lze počítat s tím, že oblast duševního zdraví, stejně tak jako problematika zdraví dětí a mládeže zůstanou jednou z priorit veřejného zdraví.

Obecně lze konstatovat, že v oblasti sociálních služeb pro lidi s duševním onemocněním je pocíťovaný nedostatek tzv. komunitních služeb. Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s dalšími subjekty vypracovalo návrh Národního plánu rozvoje sociálních služeb, který tuto skutečnost reflektuje. Materiál je nyní ve stadiu přípravy a vypořádání připomínek spolupracujících subjektů. Pokud jde o kvalitu poskytovaných sociálních služeb, tato oblast je upravena zákonem o sociálních službách č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kde jsou upraveny jako hlavní nástroje inspekce poskytování sociálních služeb a kontrola registračních podmínek. K samotnému poskytování sociálních služeb je potřeba oprávnění (registrace), k jejímuž udělení musí potenciální poskytovatel splnit řadu zákonem stanovených podmínek.

⁶ Attention Deficit Hyperactivity Disorders – Hyperkinetická porucha

10. Poskytněte, prosím, podrobné údaje o tom, zda je během postupu rozhodování o žádostech dětí - uprchlíků nebo dětí - žadatelů o azyl přihlíženo k jejich názorům, zejména pokud jde o nedoprovázené osoby. Rovněž uveďte, zda vedle služeb právního poradenství poskytovaných nestátními neziskovými organizacemi stát rovněž poskytuje právní pomoc dětem uprchlíků nebo žadatelů o azyl.

Názory a postoje dětí uprchlíků či dětí žadatelů o azyl včetně těch, které jsou bez doprovodu, jsou brány v potaz, například při pohovorech se přihlíží i k tomu, aby rozhovor nebyl pro dítě traumatizující. Pokud jde o právní asistenci poskytovanou dětem – žadatelům o azyl, je nutno uvést, že těmto, pokud jsou bez doprovodu, je ustaven opatrovník, jehož úkolem je rovněž chránit práva a zájmy dítěte. Jinak obecně platí § 21 zákona č. 325/1999 Sb. o azylu v platném znění, který stanoví, že žadatel o mezinárodní ochranu má právo požádat o pomoc právnickou nebo fyzickou osobu zabývající se poskytováním právní pomoci uprchlíkům. Právní poradenství se žadatelům o azyl se poskytuje prostřednictvím neziskových organizací, resp. prostřednictvím evropských fondů, na které Ministerstvo vnitra vyhlašuje výzvy a následně jsou po zhodnocení nabídek převáděny finanční prostředky neziskovým organizacím. Ministerstvo vnitra tedy přispěje právnické nebo fyzické osobě, která má s ministerstvem uzavřenu písemnou smlouvu o poskytování právní pomoci uprchlíkům, na úhradu nákladů spojených s poskytováním bezplatné právní pomoci. Stát se tímto nepřímou účastní poskytování právní pomoci.

11. Poskytněte podrobné údaje o právní definici „ochranné výchovy“, obsažené v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže a specifikujte rozdíly mezi tímto institutem, ústavní výchovou a trestněprávní zabezpečovací detencí.

Ochranná výchova je ochranným opatřením podle § 21 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Jejím účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými. Ochranná výchova je v souladu se zákonem č. 109/2002 Sb., o výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, realizována ve školských zařízeních pro výkon ochranné výchovy – diagnostické ústavy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy. Soud pro mládež může mladistvému uložit ochrannou výchovu, pokud o výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije, pokud dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy, a nepostačuje uložení výchovných opatření.

Ochrannou výchovu soud pro mládež uloží dítěti, které spáchalo čin, za nějž trestní zákoník dovoluje uložení výjimečného trestu, a které v době spáchání činu dovršilo dvanáctý rok svého věku a bylo mladší patnácti let. Ochranná výchova může být uložena též dítěti, které v době spáchání činu bylo mladší patnácti let, odůvodňuje-li to povaha spáchaného činu jinak trestného a je-li to nezbytně nutné k zajištění jeho řádné výchovy. Ochranná výchova potrvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení osmnáctého roku věku mladistvého; vyžaduje-li to zájem mladistvého, může soud pro mládež ochrannou výchovu prodloužit do dovršení jeho devatenáctého roku.

Zabezpečovací detence je trestní opatření (ukládáno dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník), které soud uloží v případě, jestliže pachatel spáchal zločin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zvláště závažného zločinu, není pro nepřičetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je

nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti.

Soud může uložit zabezpečovací detenci vzhledem k osobě pachatele s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a jeho poměrům i tehdy, jestliže pachatel spáchal zločin ve stavu vyvolaném duševní poruchou, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti, nebo pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky, znovu spáchal zvláště závažný zločin, ač již byl pro zvláště závažný zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta, a nelze očekávat, že by bylo možné dosáhnout uložením ochranného léčení dostatečné ochrany společnosti, a to i s přihlédnutím k již projevenému postoji pachatele k ochrannému léčení. Zabezpečovací detence se vykonává v ústavu pro výkon zabezpečovací detence se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy. Soud pro mládež může upustit od uložení trestního opatření mladistvému tehdy, jestliže mladistvý spáchal provinění ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud pro mládež má za to, že zabezpečovací detence postačí.

Ústavní výchova je upravena v zákoně č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních ve znění novel. Účelem zařízení je zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let (dále jen "dítě"), na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání. Účelem školských zařízení pro preventivně výchovnou péči je předcházet vzniku a rozvoji negativních projevů chování dítěte nebo narušení jeho zdravého vývoje, zmírňovat nebo odstraňovat příčiny nebo důsledky již vzniklých poruch chování a přispívat ke zdravému osobnostnímu vývoji dítěte. Zařízeními ústavní péče jsou: diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou, výchovný ústav. Zařízení ústavní péče poskytují péči rovněž dětem, u nichž bylo nařízeno předběžné opatření. Zařízení ústavní péče může poskytovat plně přímé zaopatření zletilé nezaopatřené osobě po ukončení výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy, připravující se na budoucí povolání, nejdéle však do věku 26 let.

Rozdíl mezi ochrannou výchovou, zabezpečovací detencí a ústavní výchovou je v plnění odlišného cíle těchto institutů. Ústavní a ochranná výchova je vykonávána ve školských zařízeních, zřízených odděleně pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo v rodinných nebo výchovných skupinách odděleně pro výkon ochranné výchovy, popř. může být, v souladu s platnou právní úpravou se souhlasem ministerstva zařízení pro výkon ústavní výchovy udělena výjimka v umístění dítěte s uloženou ochrannou výchovou či naopak. Tato výjimka se však uděluje pouze v mimořádných jednotlivých případech hodných zvláštního zřetele, zpravidla do doby změny výroku soudu.

12. Poskytněte prosím podrobnosti o opatřeních přijatých za účelem aplikace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, mj. v případě *Wallová a Walla v. Česká republika* (2006), v případech *Kříž versus Česká republika* a *Menzl versus Česká republika* (2007), a v případě *D.H. and ostatní v. Česká republika* (2007).

I. WALLOVÁ a WALLA v. ČESKÁ REPUBLIKA

Ministerstvo práce a sociálních věcí v návaznosti na tyto rozsudky vypracovalo materiál: „Obecná opatření k výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva- prevence odebírání dětí z péče rodičů ze sociálně ekonomických důvodů“, jež schválila vláda ČR dne 7. 12. 2010, usnesením č. 882. Tato

obecná opatření ukládají příslušným resortům v konkrétních termínech (nepřekračujících rok 2012) mj. provést blíže specifikované legislativní úpravy i kroky nelegislativní povahy. Tato úžeji zaměřená obecná opatření k nápravě mají být prováděna v širším kontextu transformace systému péče o ohrožené děti v České republice, která v současné době probíhá na základě Národního akčního plánu k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 – 2011 (viz níže). K úkolům stanoveným „obecnými opatřeními“ lze dle působnosti jednotlivých resortů uvést následující:

Úkoly v gesci Ministerstva práce a sociálních věcí:

- Příprava novelizace zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí⁷, zejména s důrazem na úpravu zákonných podmínek pro podání návrhu na nařízení ústavní výchovy nebo svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, na zamezení umístění dítěte do náhradní péče zařízení pouze z důvodu materiální nedostatečnosti rodiny. Novela má umožnit širší zapojení pomáhajících organizací, do řešení případů ohrožených rodin s dětmi a zakotvit povinnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí postupovat podle stanoveného individuálního plánu práce s důrazem na přijetí opatření, která umožní setrvání dítěte v jeho přirozeném prostředí, anebo co nejrychlejší návrat dítěte do rodiny, upřesnit spolupráci s rodičem dítěte, u kterého byla nařízena ústavní výchova (upřesnění způsobu poskytování pomoci a možných forem kontaktu rodiče s orgány sociálně právní ochrany dětí), navrhuje zakotvení mechanismu meziresortní spolupráce orgánů sociálně-právní ochrany dětí s dalšími orgány a subjekty v rámci multidisciplinárních týmů i případových konferencí.
- Příprava nové zákonné úpravy specializovaného celoživotního vzdělávání pracovníků působících v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny.
- Proškolení pracovníků OSPOD k rozsudkům Soudu a k základním principům preventivní práce s ohroženou rodinou, včetně postupu při práci s rodinou v obtížné sociálně ekonomické situaci nebo bytové nouzi.
- Optimalizace počtu pracovníků OSPOD.
- Vytvoření kvalitního metodického rámce pro činnost pracovníků působících v oblasti práce s ohroženými dětmi a rodinami (standarty).

Úkoly v gesci Ministerstva pro místní rozvoj:

- Vytvoření mechanismu podpory pro řešení situace ohrožených rodin s dětmi.
- Zakotvení povinnosti přednostně uzavřít nájemní smlouvu k podporovanému bytu s domácností, kde hrozí odebrání dítěte
- Doporučení v návrhu novely občanského zákoníku zohlednit zvýšenou ochranu dětí (ochrana nezletilých při přechodu nájmu)
- Změna a doplnění dotačních titulů v oblasti podporovaného bydlení, s důrazem na potřeby ohrožených rodin s dětmi.
- Zvýšení informovanosti obcí o dotačních programech Ministerstva pro místní rozvoj v oblasti podporovaného bydlení ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování.
- Poskytování informací o existujících systémech podpory výstavby sociálních bytů a o občansko-právní úpravě nájmu bytu.
- Poskytování informací o obcích, které od roku 2003 obdržely z rozpočtu Ministerstva pro místní rozvoj a Státního fondu rozvoje bydlení dotace na výstavbu nájemních bytů se sociálním určením a o podmínkách užívání těchto nájemních bytů.

⁷ V době zpracování dokumentu probíhalo meziresortní připomínkové řízení k této novele.

Úkoly v gesci Ministerstva spravedlnosti:

- Revize textu příslušných ustanovení vládního návrhu nového občanského zákoníku ohledně podmínek nařízení ústavní výchovy v rámci dalšího legislativního procesu
- Úprava zákonných podmínek pro nařízení ústavní výchovy nebo svěřeni dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s důrazem zamezení umístění dítěte do náhradní péče zařízení pouze z důvodu materiální nedostatečnosti rodiny na základě závěrů obsažených ve stanovisku Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 202/2010.
- Příprava novelizace zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů - revize a prohloubení úpravy podmínek účasti dítěte v občanském soudním řízení, revize zjišťování názoru dítěte (§ 100 odst. 4 občanského soudního řádu).
- Příprava novelizace vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů.
- Podnět Justiční akademii k proškolení opatrovnických soudců o základních principech rozsudků ESLP ve věci odebrání dětí z péče rodičů.
- Podnět k vytvoření specializovaných senátů krajských soudů pro rozhodování o odvoláních v opatrovnických věcech.
- Ministerstvo spravedlnosti rovněž podalo podnět Nejvyššímu soudu k vydání sjednocujícího výkladového stanoviska, které by sjednotilo postup okresních soudů při zvažování podmínek a nařizování ústavní výchovy.

Úkoly v gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy:

- Zajištění informovanosti pracovníků škol a školských zařízení o systému ochrany ohrožených dětí (oznamovací povinnost, povinnost sdělovat údaje, účast na případových konferencích apod.).

Úkoly v gesci Ministerstvo vnitra:

- Vytvoření systému sdílení informací a registru ohrožených dětí⁸

Další informace:

- Zásady vyplývající z rozsudků byly zohledněny v judikatuře Ústavního soudu (viz rozhodnutí ze dne 2 dubna 2009 sp. zn. 1945/08 a ze dne 13. dubna 2010 sp. zn. II. ÚS 485/10).
- Ministerstvo práce a sociálních věcí rozeslalo všem příslušným krajským a obecním úřadům v říjnu 2007 směrnici upozorňující na zásady obsažené v rozsudcích.
- V únoru 2009 bylo veřejným ochráncem práv a některými státními orgány vydáno a rozesláno doporučení pro obce obsahující příklady dobré praxe související s předmětem těchto rozsudků.
- Ministerstvo spravedlnosti rozeslalo v únoru 2010 předsedům okresních a krajských soudů oběžník, který upozorňoval na zásady rozsudků a jejich právní závaznost pro Českou republiku a její orgány, včetně soudů.
- Dne 8. prosince 2010 schválilo kolegium Nejvyššího soudu „stanovisko k rozhodování soudů ve věcech nařizování ústavní výchovy z důvodů materiálních nedostatků rodiny, zvláště pak jejich špatných bytových poměrů“ (sp. zn. Cpjn 202/2010). Právní věta tohoto stanoviska, jehož účelem je sjednocení rozhodování soudů, zní: „*Důvodem pro nařízení ústavní výchovy dítěte nemohou být samy o sobě materiální nedostatky rodiny, zvláště pak její špatné bytové poměry.*“ V odůvodnění stanoviska

⁸ Systém včasné intervence byl schválen usnesením vlády ze dne 17. března 2011 č. 191

Nejvyšší soud analyzuje a hodnotí dosavadní soudní praxi a zdůrazňuje mj. principy obsažené v rozsudcích *Walla a Wallová proti České republice* a *Havelka a ostatní proti České republice*.

II. Kříž v. ČESKÁ REPUBLIKA a Menzl v. ČESKÁ REPUBLIKA

Za účelem implementace odsuzujících rozsudků Soudu v této a dalších věcech bylo přijato několik obecných opatření k nápravě. Rozsudky byly předně zpřístupněny široké veřejnosti i právním profesionálům (včetně soudců a orgánů sociálně právní ochrany dětí) publikací jejich překladu do českého jazyka, případně rozesláním, jakož i v rámci seminářů organizovaných na půdě Justiční akademie. Dále byl zákonem č. 295/2008 Sb. s účinností od 1. října 2008 novelizován zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, čímž došlo mimo jiné k zásadním změnám v zákonné úpravě týkající se řízení o péči o nezletilé děti, předběžných opatření, výkonu rozhodnutí ve věcech nezletilých dětí, jakož i k zavedení zvláštního řízení ve věcech mezinárodních únosů dětí. Předmětnou novelou došlo nakonec i ke změně zákona o sociálně právní ochraně dětí.

Mezi nejdůležitější změny, které zmíněná novela přinesla, patří:

- povinnost zjistit názor nezletilého v řízení, jehož je nezletilý účastníkem⁹,
- definice pojmu „vhodné prostředí“, do kterého může soud nezletilého nařízením předběžného opatření svěřit mj. v případě, že jsou jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny, a zveřejnění seznamu tzv. „vhodných zařízení“,¹⁰
- zpřísnění řízení o výkonu rozhodnutí o styku rodiče s nezletilým dítětem vůči rodiči, kterému byla soudním rozhodnutím uložena povinnost (ukládání pokut, jejichž celková výše nesmí přesahovat 50 000 Kč, jen je-li to účelné; možnost soudu uložit na dobu nejvýše 3 měsíců účast na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání nebo na rodinné nebo jiné vhodné terapii, případně stanovit tzv. „plán navykacího režimu“ za účelem umožnění postupného kontaktu oprávněného rodiče s dítětem),
- zavedení zvláštního řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí ve smyslu Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (příslušnost jen jednoho soudu pro daný typ řízení; možnost soudu činit vhodná opatření k zajištění podmínek pro navrácení dítěte či též rozhodnout o prozatímní úpravě styku žalobce s dítětem; zavedení šestitýdenní lhůty pro vydání rozhodnutí ve věci samé),
- určení konkrétních povinností obecních úřadů zastávajících v řízení ve věcech nezletilých dětí funkci opatrovníka při součinnosti se soudem (vynucování soudních rozhodnutí, působení na povinného rodiče za účelem dobrovolného plnění jeho povinností, zprostředkování odborné pomoci dítěti i rodičům, povinnost postupovat při výkonu soudních rozhodnutí s „maximální možnou rychlostí“).

III. D. H. a ostatní v. ČESKÁ REPUBLIKA

1. V dubnu 2009 předložila vláda České republiky Výboru ministrů Rady Evropy akční plán obsahující výčet plánovaných opatření k výkonu rozsudku velkého senátu ve věci *D. H. a ostatní proti České republice* a harmonogram jejich realizace, resp. harmonogram podávání průběžných zpráv o jejich plnění.

2. V červenci 2009 byla v přeložena první zpráva, která obsahovala informace o realizaci dvou studií, jejichž účelem bylo zjištění údajů o aktuální situaci romských dětí ve vzdělávacím systému v České

⁹ Názor nezletilého dítěte se posuzuje s „přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti“.

¹⁰ Sdělení Ministerstva spravedlnosti č. j. 258/2007-LO-SP/96 ze dne 25. srpna 2008 publikované dne 30. září 2008 ve Sbírce instrukcí a sdělení Ministerstva spravedlnosti České republiky, č. 5/2008.

republice. Jednalo se o sociologický výzkum zaměřený na analýzu podoby a příčin segregace dětí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí a analýzu individuálního přístupu pedagogů k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.

Cílem prvně zmíněného výzkumu bylo získání komplexního obrazu vzdělanostních trajektorií a šancí romských žáků pocházejících ze sociálně znevýhodňujícího prostředí studujících na různých typech základních škol, včetně jeho srovnání s trajektoriemi a šancemi jejich spolužáků, kteří ze sociálně znevýhodňujícího prostředí nepocházejí. Analýza těchto informací poskytla poznatky o hlubších a dlouhodobých mechanismech sociálního vyloučení mnohých Romů, včetně mezigeneračního přenosu této kumulativní zátěže.

Cílem druhé zmíněné studie bylo zejména získat relevantní údaje o míře připravenosti škol naplňovat individuální potřeby dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, identifikovat případné bariéry bránící vyšší míře rozvoje inkluzivního vzdělávání, analyzovat dosavadní průběh transformace bývalých zvláštních škol, zjistit míru případné reintegrace žáků z bývalých zvláštních škol do škol hlavního výchovně vzdělávacího proudu a identifikovat efektivní strategie, které jsou v rámci reintegrace využívány.

Mezi prvními opatřeními reagujícími na zjištěné údaje lze jmenovat přijetí akčního plánu včasné péče, jehož cílem je zvýšení otevřenosti mateřských škol tak, aby poskytovaly potřebnou podporu dětem se sociálním znevýhodněním a jejich rodinám.

Dále bylo od července 2009 započato s realizací projektů směřujících k posílení kapacit poradenských zařízení, s pracemi na nových standardech pedagogické profese, jejichž součástí by mělo být též vymezení kompetencí pedagogů k práci ve třídě na principu inkluzivity a s realizací opatření směřujících k systematické podpoře funkce asistenta pedagoga.

3. V prosinci 2009 byla Výboru ministrů Rady Evropy předložena druhá zpráva, jež obsahovala informace o výsledcích analýzy diagnostických nástrojů užívaných vůči romským žákům ze sociálně a kulturně odlišného prostředí. Cílem analýzy bylo zhodnotit objektivitu, korektnost a validitu diagnostických nástrojů používaných ve školských poradenských zařízeních a v klinické psychologické praxi ve vztahu k diagnostikování rozumových schopností dětí z romského etnika. Výsledkem analýzy byl závěr, že metodika diagnostikování dětí z romské minority využívá standardních a validních nástrojů, které nejsou, neuvžívají-li se izolovaně, ale ve vzájemné kombinaci, pro tuto skupinu diskriminující. Jsou-li tedy tyto nástroje užívány jednotlivými poradenskými pracovišti doporučeným způsobem (*lege artis*), je pomocí nich dosaženo objektivního a nezkráceného výsledku.

4. V dubnu 2010 byla Výboru ministrů Rady Evropy předložena třetí zpráva, ve které byly představeny hlavní cíle a záměry obsažené v Národním akčním plánu inkluzivního vzdělávání, základním rámcovém dokumentu zaměřenému na zajištění rovného přístupu a rovných příležitostí všech osob ke vzdělávání, který byl schválen vládou 15. března 2010, na základě usnesení vlády č. 206. Cílem plánu je zvýšení míry inkluzivního pojetí vzdělávání v českém vzdělávacím systému, prevence sociální exkluze jednotlivců i celých sociálních skupin a zvýšení sociální koheze české společnosti. V rámci jeho přípravné fáze, která by měla být dokončena do roku 2013, budou vytvořeny konkrétní návrhy strategií a opatření směřujících k podpoře inkluzivního vzdělávání na všech stupních vzdělávací soustavy.

Mezi prvními realizovanými kroky Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání lze zmínit především vypracování novel vyhlášek č. 72/2005 Sb. a č. 73/2005 Sb. upravujících poskytování poradenských služeb a vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, které by měly vstoupit v platnost od školního roku 2011/2012. V novele vyhlášky č. 72/2005 Sb. jsou nově vymezena pravidla pro poskytování poradenských služeb, zajišťuje se posílení informovanosti uživatelů poradenských služeb o povaze a obsahu doporučení, které je výsledkem psychologické a speciálně pedagogické diagnostiky a nově také zavádí institut výhrad k těmto doporučením. Návrh novely vyhlášky č. 73/2005 Sb. zavádí vyrovnávací opatření, jejichž cílem je podpořit úspěšnost žáků se sociálním či zdravotním

znevýhodněním v podmínkách inkluzivního vzdělávání ve školách hlavního vzdělávacího proudu. Významnou změnou, kterou návrh přináší, je institut informovaného souhlasu zákonného zástupce žáka se zařazením jeho dítěte do třídy/školy zřízené pro žáky se zdravotním postižením nebo se vzděláváním jeho dítěte podle upraveného vzdělávacího programu. Vyhláška stanovuje minimální povinný rozsah srozumitelného poučení, kterého se zákonnému zástupci žáka musí dostat před udělením tohoto souhlasu. Ministerstvo v rámci metodické pomoci školám dále zpřístupní toto poučení též v romštině. Oba návrhy jsou aktuálně před dokončením legislativního procesu.

V průběhu roku 2010 bylo vydáno Metodické doporučení k zabezpečení rovných příležitostí ve vzdělávání dětí se sociálním znevýhodněním, které obsahuje sadu konkrétních doporučení základním a mateřským školám, jak podpořit školní úspěšnost dětí se sociálním znevýhodněním a vytvářet prostředí otevřené i těmto dětem. V oblasti diagnostiky doporučuje konkrétní postupy, které odstraňují riziko zkreslení výsledku v případě dětí se sociálním znevýhodněním.

V oblasti pedagogicko-psychologických poradenských služeb byla dále realizována celá řada dalších opatření za účelem zpřesnění a zkvalitnění diagnostické a intervenční práce s romskými klienty. Poradenská zařízení musí dodržovat nově definovaná pravidla informovaného souhlasu a respektovat odlišnosti, které pramení velmi často z odlišných výchovných modelů či kulturních tradic. Byly zpřesněny obligatorní postupy v procesu diagnostiky, závazná pravidla pro psaní zpráv z vyšetření, způsoby seznamování rodičů a klientů se závěry z vyšetření, byla specifikována pravidla informovaného souhlasu. V případě, že je navrhováno žákovi vzdělávání v základní škole praktické, musí být rodič plně informován o všech důsledcích ve vztahu k dalšímu vzdělávání žáka. Činnost školských poradenských zařízení je navíc pravidelně vyhodnocována a je jim poskytována metodická a vzdělávací podpora v oblasti diagnostiky romských dětí.

V roce 2010 též zahájila svoji činnost centra na podporu inkluzivního vzdělávání, jejichž úkolem je metodicky, poradensky i finančně podporovat v inkluzivním vzdělávání školy po celém území České republiky, a to zejména přímou podporou školám, pedagogům, rodinám žáků a žákům samotným.

V neposlední řadě lze zmínit i zřízení informačního a metodického portálu <http://www.inkluzivniskola.cz/> obsahujícího příklady dobré praxe v oblasti inkluzivního vzdělávání, kde školy sdílí pozitivní zkušenosti mj. oblasti vzdělávání romských dětí v hlavním proudu vzdělávání.

5. V letech 2009-2010 byla přijata celá řada kroků s cílem zvýšit informovanost o rozsudku. Úplné znění rozsudku a opatření k vypořádání rozsudku jsou průběžně zveřejňovány na webových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (viz <http://www.msmt.cz/socialni-programy/vzdelavani-socialne-znevychodnenych-deti>). Informace o rozsudku byla v roce 2009 a 2010 zahrnuta do všech prezentací příslušného odboru Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy realizovaných v rámci konferencí, seminářů a informačních schůzek zaměřených na téma vzdělávání dětí se sociálním znevýhodněním. Informace tak byla předávána na úrovni jednotlivých ministerstev (např. jednání pracovních skupin k inkluzivnímu vzdělávání a včasné péči o děti se sociálním znevýhodněním), na úrovni Senátu Parlamentu České republiky (například veřejné slyšení na téma Vzdělávání romských dětí v únoru 2010), odborné veřejnosti (např. Sociální vyloučení a chudoba – kulatý stůl pořádaný v únoru 2010 veřejným ochráncem práv, odborná diskuse na téma „Hraniční děti“), starostům měst a obcí v rámci krajských konferencí pořádaných ve všech krajích ve spolupráci s vládní Agenturou pro sociální začleňování v období říjen – prosinec 2009 i na odborných konferencích (např. mezinárodní seminář Kurikulární reformy v Evropě v březnu 2010). K rozsudku byla také v listopadu 2009 uskutečněna zvláštní tisková konference ministryně školství, mládeže a tělovýchovy s názvem „Dva roky po té“, kde byla shrnuta opatření realizovaná k zlepšení situace romských dětí v rámci vzdělávání a informováno o dalších připravovaných krocích. Vystoupili i zástupci koalice Společně do školy, kterou tvoří 13 mezinárodních, romských a českých nevládních organizací podporujících rovný přístup ke vzdělávání (viz <http://www.msmt.cz/pro-novinare/vzdelavani-romu-dva-roky-po-strasburskem-rozsudku>).

6. Závěrem lze uvést, že v letech 2008-2010 byla na programy zaměřené na rozvoj rovných příležitostí v oblasti vzdělávání v rámci Evropských strukturálních fondů vyčleněna částka 39 370 000 EUR.

13. Poskytněte prosím další informace o pokroku dosaženém při realizaci předcházejících doporučení Výboru pro realizaci Úmluvy (CRC/C/15/Dodatek 201), jakož i Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů (CRC/C/OPAC/CZE/CO/1).

Veškeré informace jsou shrnuty v odpovědích na předchozí dotazy a nad jejich rámec v odpovědi na otázku v části III, ad 2.

Část II

Krátká informace (maximálně tři strany), ve které jsou aktualizovány informace uvedené ve Zprávě týkající se:

(a) Nových návrhů zákonů nebo zákonů a jejich příslušných ustanovení;

Ve sledovaném období se změnilo ustanovení § 103 zákona č. 94/1963 Sb. **o rodině**, podle kterého mají rodiče nově povinnost platit výživné na své dítě i přesto, že bylo umístěno do ochranné nebo ústavní výchovy a jeho výživa je zajištěna v rámci ústavu. Ohledně výživného byla novelou zmíněného zákona č. 259/2008 Sb. změněna i promlčecí lhůta pro výživné pro nezletilé děti na 10 let, pokud bylo výživné uznáno soudem. V zákoně o rodině byla rovněž nově upravena pěstounská péče na přechodnou dobu novelou č. 134/2006 Sb., kdy dítě bude moci být svěřeno do výchovy osobám zařazeným do evidence uchazečů o pěstounskou péči, i když nebylo o pěstounské péči rozhodnuto s konečnou platností. Nově byla novelou č. 134/2006 soudu stanovena povinnost podle § 46 odst. 3 zákona o rodině po šesti měsících přezkoumávat důvody uložené ústavní výchovy, k tomu je povinen zjistit i názor dítěte.

Ministerstvo spravedlnosti předložilo počátkem roku 2011 do připomínkového řízení **návrh nového občanského zákoníku**¹¹. I tento opakovaně vládou předložený návrh obsahuje úpravu, která zajišťuje dítěti právo na informace o jeho osvojení, a to ještě před dovršením zletilosti¹². Nový občanský zákoník by měl přinést přehlednou a komplexní úpravu všech institutů civilního práva včetně práva rodinného a problematiky osvojení.

Novelizací **občanského soudního řádu** (zákon č. 99/1963 Sb.), která byla s účinností od 1. 10. 2008 byl upraven postup soudu při zjišťování názoru nezletilého dítěte, které je schopno formulovat své názory a které je účastníkem jakéhokoliv občanského soudního řízení. Novelizací byla zdůrazněna povinnost soudu zjistit názor dítěte v soudním řízení zásadně **osobním slyšením** dítěte a pouze ve výjimečných případech prostřednictvím jeho zástupce, znaleckého posudku nebo příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí. K názoru dítěte soud přihlíží s přihlédnutím k věku dítěte a jeho rozumové vyspělosti rozumové vyspělosti.

¹¹ Nový občanský zákoník byl v lednu 2011 předložen ministrem spravedlnosti do připomínkového řízení, toto řízení by mělo být ukončeno v nejbližší době, po něm by mělo následovat schválení materiálu vládou a pokračování legislativního procesu formou schválení Poslaneckou sněmovnou a Senátem a poté prezidentem.

¹² První návrh nového občanského zákoníku byl vládou schválen usnesením č. 510 ze dne 27. 4. 2009, nicméně se nepodařilo projednat jej do konce volebního období Poslanecké sněmovny v červnu 2010, a proto byl vládou v roce 2010 vypracován na základě tohoto návrhu návrh nový.

V oblasti práva dítěte na péči svých rodičů a práva dítěte, které je trvale nebo dočasně zbaveno svého rodinného prostředí, na zajištění náhradní péče a poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci byla reflektována zejména doporučení Výboru OSN pro práva dítěte č. 45 k Druhé periodické zprávě ČR. Novelizací **občanského soudního řádu** (zákon č. 99/1963 Sb.), bylo s účinností od 1. 10. 2008 upřesněno a doplněno nařízení předběžného opatření soudu k ochraně dítěte v situaci, kdy se nezletilé dítě ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny. Nově bylo stanoveno, že soud v popsanych situacích bezprostředního a vážného ohrožení dítěte předběžným opatřením nařídí, aby dítě bylo na nezbytně nutnou dobu umístěno ve vhodném prostředí, které v usnesení označí¹³. Uvedenou novelizací byla změněna také úprava výkonu rozhodnutí soudu o výchově nezletilých dětí. Jako nový způsob výkonu rozhodnutí soudu bylo zakotveno uložení povinnosti účastnit se na dobu až 3 měsíců mimosoudního smířčího nebo mediačního jednání, rodinné nebo jiné vhodné terapie a stanovení plánu navykacího režimu k umožnění postupného kontaktu dítěte oprávněnou ke styku s dítětem, je-li stanovení takového plánu v zájmu dítěte.

Ministerstvo práce a sociálních věcí připravilo v roce 2011 **novelu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí**, která mj. naplňuje Obecná opatření vyplývající z rozsudků Evropského soudu pro lidská práva v kauzách Havelkovi a Wallovi (viz výše). Novelou zákona dojde ke změnám v činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí (zavedení standardů kvality práce, institutů sociální kurately, vyhodnocování situace dítěte a rodiny, individuálního plánu ochrany dítěte, případových konferencí atd.), k profesionalizaci pěstounské péče a úpravám v hmotném zabezpečení pěstounské péče, ke zpřesnění činnosti zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a osob pověřených k výkonu sociálně-právní ochrany dětí a dalším dílčím změnám. Novela vychází ze záměrů „Sociální reformy v roce 2011“, která obsahuje soubor opatření, která sledují např. snížení administrativní zátěže pro uživatele služeb, zefektivnění práce orgánů státní správy, zkvalitnění systému péče o ohrožené děti, dosažení maximální možné účelnosti dávek a jejich lepší zacílení a adresnost.

Ministerstvo školství v únoru 2011 předložilo k projednání ve vládě návrh novelizace zákona č. 561/2004 Sb., **o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání** (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, která by měla nabýt účinnosti od září 2011. Z hlediska implementace Úmluvy o právech dítěte lze očekávat příznivé dopady a zvýšení právní jistoty dojde-li k realizaci navržených úprav ustanovení, které mj. zahrnují stanovení povinnosti školám vytvářet bezpečné a zdraví neohrožující prostředí včetně upřesnění souvisejících povinností nový prováděcím právním předpisem.

Ministerstvo práce a sociálních věcí předložilo v březnu 2011 do vnějšího připomínkového řízení **návrh věcného záměru zákona o službách péče o děti**. Materiál reaguje mj. na nedostatečné kapacity současných zařízení a podporuje rozvoj alternativ rodinné péče ve fázi pre-primárního vzdělávání, rozvoj firemních školek, alternativních předškolních zařízení typu mateřských a rodinných center, ale i institut sousedského hlídání, a vytvářet tak podmínky pro rychlejší návrat pečujících rodičů k výdělečné činnosti. Opatření vychází z usnesení vlády České republiky č. 1451 ze dne 19. listopadu 2008, kterým byl schválen „Soubor prorodinných opatření – Prorodinný balíček“. Účelem opatření je umožnit rodičům udržení kontaktu se zaměstnáním v době péče o děti a podpořit sladění pracovního a rodinného života rodičů s malými dětmi za účelem možnosti participace na trhu práce.

Novela **vyhlášky o očkování proti infekčním nemocem** provedená v roce 2009 a 2010 zrušila provádění přeočkování proti TBC v 11 letech a dále byla zrušena plošná BCG primovakcinace a zavedena selektivní BCG vakcinace pro děti s rizikem infekce TBC.

¹³ Vhodným prostředím se přitom rozumí výchovné prostředí u osoby nebo zařízení způsobilého zajistit nezletilému dítěti řádnou péči s ohledem na jeho fyzický a duševní stav, jakož i rozumovou vyspělost a umožnit realizaci případných jiných opatření stanovených předběžným opatřením.

S účinností od 1.10.2009 se u všech novorozenců narozených na území ČR provádí **novorozenecký laboratorní screening** celkem 13 nemocí. Dosud byl v ČR novorozenecký screening prováděn pouze u 3 nemocí: kongenitální hypotyreózy, fenylketonurie a kongenitální adrenální hyperplasie. Provádění NS je plně hrazeno z veřejného zdravotního pojištění (Seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami) S účinností ode dne 1.2.2010 je v platnosti **vyhláška č. 3/2010 Sb., o stanovení obsahu a časového rozmezí preventivních prohlídek**, v rámci které je obsah preventivních prohlídek v oboru praktický lékař pro děti a dorost rozšířen mimo jiné o zjištění zdravotního rizika včetně rizika týrání, zanedbávání a zneužívání dítěte a psychologický rozhovor, jde-li o dítě s poruchami zdravotního stavu nebo o dítě ohrožené poruchami zdravotního stavu včetně poruch zdravotního stavu v důsledku vlivu nepříznivého rodinného nebo jiného společenského prostředí.

Za sledované období došlo ke zlepšení postavení nezletilých dětí – cizinců. V **zákoně o pobytu cizinců** č. 326/1999 Sb, ve smyslu novely zák. č. 427/2010 Sb., se zásadním způsobem zjednodušuje možnost sloučení rodiny přes dlouhodobé vízum, pokud cizinec na území ČR získal azyl nebo doplňkovou ochranu.

Dále se zkracuje maximální doba zajištění u rodin na 90 dnů, platí tedy stejný limit jako u nezletilých bez doprovodu. Nezletilým bez doprovodu je nově ustanovován opatrovník i pro řízení o správním vyhoštění. V případě pochybností o věku zajištěného cizince je třeba, aby úkony směřující ke zjištění věku byly zahájeny bezodkladně po zajištění takového cizince. Pokud by mělo být realizováno vyhoštění nezletilého cizince bez doprovodu, je to možné teprve poté, co stát, do kterého má být nezletilý bez doprovodu vyhoštěn, sdělil, že tomuto cizinci bude zajištěno přijetí odpovídající jeho věku.

V **zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu** se rozšiřují možnosti poskytnutí různých finančních příspěvků v obtížných životních situacích, což se týká i rodin. Dále se nově rodinám, kterým byla udělena doplňková ochrana, umožňuje, aby po dobu až tří měsíců po doručení tohoto rozhodnutí pobývaly v integračním azylovém zařízení a překlenuly tak úvodní obtížné období.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, účinný od 1. 1. 2010 zvyšuje standard trestněprávní ochrany dětí před týráním, zneužíváním, zanedbáváním a obchodováním s dětmi. Skutková podstata obchodování s lidmi (§168 trestního zákoníku) rozlišuje obchodování s dětmi (osobami mladšími osmnácti let), které je postihováno v každém případě, i když nebylo použito násilí, pohrůžky násilí nebo lsti, ani zneužití omylu, tísně nebo závislosti, a obchodování s osobami staršími osmnácti let, u nichž se trestní postih váže právě na použití násilí, pohrůžky násilí nebo lsti, anebo zneužití omylu, tísně nebo závislosti. V obou případech není ve smyslu této úpravy a v návaznosti na uvedené mezinárodní dokumenty relevantní souhlas osoby, která je předmětem takového obchodování, a proto i v případě, že poškozená osoba dala k jednání pachatele souhlas, je pachatel trestný ve smyslu tohoto ustanovení. Byl zpřísněn trestní postih za trestný čin **týrání svěřené osoby** (§ 198 trestního zákoníku) a byla rozšířena úprava kvalifikované skutkové podstaty tohoto trestného činu o případy, kdy je týráním způsobena svěřené osobě těžká újma na zdraví nebo smrt. Ke zvýšení trestní sazby došlo také u trestného činu **zanedbání povinné výživy**. Nově byla formulována skutková podstata trestného činu **ohrožování výchovy dítěte** (§ 201), která byla navázána na ohrožení „rozumového, citového nebo mravního vývoje dítěte“ v souladu s terminologií Úmluvy o právech dítěte a zákona o rodině. V úpravě trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (§ 185 až § 193 trestního zákoníku) byla zakotvena nová skutková podstata trestného činu **prostituce ohrožující mravní vývoj dětí**, kterého se dopustí ten, kdo provozuje nebo organizuje prostituci v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí. Byl rozšířen okruh kvalifikovaných skutkových podstat u trestného činu **svěření dítěte do moci jiného**.

Ministerstvo práce a sociálních věcí vydalo v únoru 2011 **Stanovisko ve věci oprávnění subjektů provádějících zprostředkování náhradní rodinné péče a osob pověřených k výkonu sociálně-právní ochrany dětí zveřejňovat osobní údaje dětí.**¹⁴

Dále 1. dubna 2009 nabyla účinnosti **novela trestního řádu č. 52/2009 Sb.** Novela maximálně omezuje okruh informací poskytovaných veřejnosti o oběti trestného činu, kterou je třeba zvýšeně chránit, a zakazuje zveřejňování jejích osobních údajů, fotografií či obrazových záznamů - ať už prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků nebo jiným obdobně účinným způsobem (např. formou letáků). Okruh takto zvýšeně chráněných obětí je omezen na oběti mladší 18 let a oběti dalších v zákoně vyjmenovaných trestných činů.

(b) Nových institucí (a jejich oprávnění) nebo institucionálních reforem;

(c) Nedávno zavedených politik, programů a akčních plánů a jejich rozsahu/předmětu a financování;

I. Primární koncepční dokumenty a institucionální reforma

Usnesením vlády č. 1180 ze dne 18. října 2006 byla na návrh ministerstva práce a sociálních věcí schválena „**Koncepce péče o ohrožené děti a děti žijící mimo vlastní rodinu do roku 2008**“. Jednalo se o první koncepční materiál v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, jehož základním cílem bylo nastavit funkční spolupráci a komunikaci subjektů v rámci péče o ohrožené děti. Koncepce péče o ohrožené děti a děti žijící mimo vlastní rodinu byla v průběhu realizace implementována do materiálu „Analýza současného stavu institucionálního zajištění péče o ohrožené děti“. Analýza zmapovala současnou situaci v systému péče o ohrožené děti v České republice z hlediska začlenění této agendy do působnosti různých rezortů. Záměrem materiálu přitom bylo pojmenovat základní charakteristiky a rysy institucionálního zajištění této agendy, včetně slabín stávajícího systému, jež jsou předmětem opakované kritiky jak v rámci České republiky, tak i ze strany příslušných mezinárodních organizací jako jsou Výbor OSN pro práva dítěte nebo Rada Evropy. Za hlavní slabinu současného systému péče o ohrožené děti v České republice označila Analýza nedostatečnou koordinaci a provázanost aktivit, cílů a koncepcí jednotlivých zainteresovaných rezortů, do jejichž působnosti problematika ochrany ohrožených dětí náleží. Analýzu vláda projednala a vzala na vědomí usnesením č. 293 ze dne 26. března 2008, přičemž bylo zároveň uloženo ministrovi práce a sociálních věcí ustanovit meziresortní koordinační skupinu.

V lednu 2009 schválila vláda usnesením č. 79 ze dne 16. 1. 2009 „**Návrh opatření k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti – základní principy**“, v tomto materiálu byly definovány základní východiska a principy, o které se bude transformační proces opírat a na kterých se shodly všechny resorty a odborníci zastoupení v meziresortní koordinační skupině. Právě tím, že se podařilo najít shodu všech zainteresovaných resortů na pojmenování základních transformačních principů, byl zmíněný materiál průlomový. Materiál popisuje rovněž optimální podobu systému po jeho transformaci a potřebná rámcová opatření v oblasti skladby služeb, financování, řízení a koordinace, legislativy, kontroly a udržování kvality, lidských zdrojů a sběru dat.

Vyústěním tohoto procesu je „**Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 – 2011**“, který byl vládou schválen usnesením č. 883 ze dne 13. 7. 2009

¹⁴ http://www.mpsv.cz/files/clanky/10285/Stanovisko_MPSV-osobni_udaje_deti.pdf

v návaznosti na výše zmíněné dokumenty. Národní akční plán systematicky navazuje na Koncepti péče o ohrožené děti a děti žijící mimo vlastní rodinu a představuje další fázi transformačního procesu. Závazně vymezuje konkrétní opatření v působnosti jednotlivých resortů, která povedou k dosažení cílového stavu po transformaci systému, tj. zejména k jednoznačné preferenci péče o děti v rodinném prostředí před péčí ústavní a tím pádem ke snížení počtu dětí v ústavních zařízeních, k prohloubení preventivní práce s ohroženými rodinami a snížení počtu dětí odejmutých z péče rodičů, k prohloubení individuálního přístupu a multidisciplinární práce na úrovni terénu a k aktivnějšímu zapojení dětí a jejich rodin do řešení jejich vlastní situace, k personálnímu a finančnímu posílení orgánů sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obecních úřadů, které budou plnit klíčovou koordinační roli v součinnosti všech orgánů, subjektů a zařízení poskytujících pomoc ohroženým rodinám, ke sladění legislativních úprav, metodických materiálů a praktických postupů v působnosti všech resortů zapojených do systému péče o ohrožené děti.

V rámci plnění Národního akčního plánu byla v roce 2010 realizována **Analýza systému práce s ohroženými dětmi a rodinami**. Ministerstvo práce a sociálních věcí má nyní k dispozici komplexní a validní informace, na jejichž základě bude možné optimalizovat reformní kroky. Ministerstvo navázalo úzkou spolupráci s krajskými úřady. V rámci zvláštní mezirezortní koordinační skupiny bylo dohodnuto, že připravované transformační kroky a pře-nastavování činností jednotlivých subjektů v terénu na základě výstupů podrobných krajských analýz, v souladu s cíly Národního akčního plánu, je nezbytné ověřit v rámci pilotních projektů. Pilotní kraje v měsíci srpnu-září 2010 realizovaly již výše zmiňovanou analýzu k systému práce s ohroženými dětmi a rodinami.

Svou činnost vykonává nadále i **mezirezortní koordinační skupina k transformaci systému péče o ohrožené děti**, která by se v další fázi procesu transformace měla zaměřit především na průběžné sledování a vyhodnocování plnění opatření obsažených v Národním akčním plánu, přípravou návrhu nového akčního plánu na období 2012 – 2015 a přípravou nové Národní strategie péče o ohrožené děti.

II . Další koncepční dokumenty pro oblast práv dětí:

- **Národní akční plán realizace Národní strategie prevence násilí na dětech v České republice na období let 2009 a 2010, schválen usnesením vlády ze dne 20. července 2009 č. 936**

Vláda dne 3. září 2008 schválila usnesením č. 1139 Národní strategii prevence násilí na dětech v České republice 2008 – 2018 („Strategie“), na niž navazovalo vypracování Národního akčního plánu realizace Strategie na období 2009 – 2010. Národní akční plán realizace Národní strategie prevence násilí na dětech na období let 2009 – 2010 vypracovala ministryně pro lidská práva¹⁵ a uložila příslušným ministrům, aby plnili úkoly z něj plynoucí. Tento akční plán, vláda schválila dne 20. července 2009 usnesením č. 936. Za klíčovou aktivitu akčního plánu lze považovat vládní kampaň „STOP násilí na dětech“¹⁶, která byla realizována v roce 2009 pod záštitou ministra pro lidská práva (viz výše).

- **Strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2011¹⁷**

Cílem Strategie je zvyšování pocitu bezpečí občanů, snižování míry a závažnosti trestné činnosti, posilování kompetencí krajů a obcí při plánování a realizaci preventivních opatření. Priority Strategie spočívají v eliminaci kriminogenních sociálních a ekonomických faktorů, které umocňují rozvoj kriminálního jednání, v omezování příležitostí k páchání trestné činnosti a zvyšování rizika pro

¹⁵ Ministr pro lidská práva působil ve vládě ČR v období 2007-2010. V současné době se lidskými právy ve vládě zabývá zmocněnkyně vlády pro lidská práva.

¹⁶ <http://www.stopnasilnadetech.cz/> Provedení kampaně bylo uloženo ministryni vlády pro lidská práva usnesením vlády ze dne 3. září 2008 č. 1139, k Národní strategii prevence násilí na dětech v České republice na období 2008 -2018.

¹⁷ Schválena usnesením vlády ze dne 15. října 2007 č. 1150

pachatele, že bude dopaden, a v informování občanů o legálních možnostech ochrany před trestnou činností. Cílovými skupinami, jimž je věnována zvýšená pozornost, jsou děti a mladiství ohrožení sociálně patologickým jevy a s kriminální zkušeností, prvopachatelé trestných činů, recidivisté a sociálně vyloučené komunity. Strategie je financována v letech 2008 až 2011 částkou cca 400 mil. Kč.

- **Národní projekt Systému včasné intervence¹⁸**

Systém včasné intervence¹⁹ začal být budován v roce 1999, nejdříve jako projekt úzce lokální a posléze, po té co proběhla reforma veřejné správy, jako projekt aplikovatelný v obcích s rozšířenou působností s potenciálem stát se projektem celonárodním. Projekt vychází z několika principů. Tím prioritním je zájem dítěte a jeho bezproblémová socializace a sanace jeho bezprostředního sociálního prostředí – rodiny (aktivity směřující k zachování nebo obnovení funkcí rodiny v domácnostech dětí za pomoci profesionála). Dodržování tohoto principu je v projektu zajištěno zejména koordinovaným postupem institucí a subjektů péče o ohrožené děti, v rámci jejich vlastní činnosti a společně v ustavených Týmech pro děti a mládež. Druhým principem je rychlý zásah do nepříznivé situace dítěte, či jeho negativního vývoje. K tomu slouží systémově nastavená komunikace a sdílení informací mezi subjekty, do jejichž působnosti práce s ohroženými dětmi spadá. Dalším důležitým principem je nastavení efektivního používání opatření ve vztahu k ohroženým dětem, založené na individuálním přístupu k dítěti a jeho rodině a nalézání adekvátních a efektivních řešení problémů ohrožených dětí, včetně rekonstrukce rodinného prostředí, v němž dítě vyrůstá, s cílem minimalizovat odebrání dětí z rodiny a jejich umístění do institucionální péče. Realizací všech částí projektu vznikne standard práce orgánů sociálně-právní ochrany dětí v podobě „Týmů pro děti a mládež“ na úrovních obec-kraj a „Národních týmů pro děti a mládež“ na úrovni centrální. Vznikne také Centrální informační prostředí Systému včasné intervence, čímž dojde k propojení orgánů sociálně právní ochrany v rámci celé republiky, vznikne registr ohrožených dětí, na který budou napojeny resorty vnitra, práce a sociálních věcí, zdravotnictví a školství a Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí, přičemž každý ze subjektů bude ze systému čerpat jen ty informace, na které má ze zákona právo. Náklady projektu byly v rámci Analýzy výnosů a nákladů odhadnuty na celkovou částku 121 mil. Kč investičních prostředků a 19 mil Kč provozních nákladů spojených s realizací projektu, s čerpáním v letech 2011-2015.

- **Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období let 2010 až 2012²⁰**

Akční plán obsahuje aktivity v osmi intervenčních oblastech: primární prevence; léčba a sociální začleňování; snižování rizik; potlačování nabídky; koordinace a financování; monitoring, výzkum, hodnocení; mezinárodní spolupráce; alkohol a tabák. Dokument reaguje na aktuální drogovou situaci v České republice, která má dlouhodobě nejvyšší míry užívání, zejména konopných drog, mezi mladými lidmi v Evropě. Realizace aktivit Akčního plánu byla odhadem vyčíslena na 54 185 000,- Kč.

- **Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013²¹**

Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013 se zaměřuje na nejzávažnější, nejaktuálnější oblasti státní politiky vůči dětem a mládeži. Koncepce obsahuje opatření státu ve prospěch řešení problémů ohrožujících mladou generaci či bránících jejímu rozvoji, nejruznější inovativní programy a podobně.

- **Návrh přípravné fáze Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání²²**

Národní akční plán inkluzivního vzdělávání je jedním ze základních dokumentů vymezujících rámec aktivit realizovaných s cílem zajištění rovného přístupu a rovných příležitostí všech osob ke

¹⁸ Schválen usnesením vlády ze dne 17. března 2011 č. 191

¹⁹ <http://www.mvcr.cz/clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09Nw%3d%3d>

²⁰ Schválen usnesením vlády ze dne 19. ledna 2011 č. 47.

²¹ Schválena usnesením vlády ze dne 4. června 2007 č. 611.

²² Schválen usnesením vlády ze dne 15. března 2010 č. 206.

vzdělávání.. Jeho součástí je zavedení nutných opatření k ukončení částečně přetrvávajících nerovností v českém školství a současně k prevenci jakýchkoli diskriminačních jevů.

- **Národní koncepce podpory rodin s dětmi²³**

Tímto dokumentem vláda ČR usiluje o vytvoření, případně zlepšení podmínek pro sladění pracovního a rodinného života, a to rozšířením nabídky místně a finančně dostupných různých typů služeb péče o děti, podpořením zvýšení kapacity a regionální dostupnosti mateřských škol, motivováním k zapojení zaměstnavatelských a dalších subjektů do poskytování služeb péče o děti, atd.

Ministerstvo práce a sociálních věcí předložilo v březnu 2011 do meziresortního připomínkového řízení návrh věcného záměru zákona o službách péče o děti. Materiál reaguje mj. na nedostatečné kapacity současných zařízení a podporuje rozvoj alternativ rodinné péče ve fázi pre-primárního vzdělávání, rozvoj firemních školek, alternativních předškolních zařízení typu mateřských a rodinných center, ale i institut sousedského hlídání, a vytváří tak podmínky pro rychlejší návrat pečujících rodičů k výdělečné činnosti. Účelem opatření je umožnit rodičům udržení kontaktu se zaměstnáním v době péče o děti a podpořit sladění pracovního a rodinného života rodičů s malými dětmi za účelem možnosti participace na trhu práce. Návrh věcného záměru zákona obsahuje opatření k zavedení nových a rozvoji stávajících služeb péče o děti, čímž dojde k rozšíření spektra poskytovatelů služeb péče o děti v České republice o alternativní typy vůči jeslím a mateřským školám.

- **Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců na území České republiky²⁴**

Koncepce integrace cizinců je každoročně zpracovávanou koncepcí, koordinátorem aktivit v ní zahrnutých je ministerstvo vnitra.. Cílovou skupinou integrace nadále zůstávají cizinci ze třetích zemí²⁵, děti nevyjímaje, kteří dlouhodobě legálně pobývají na území České republiky, s výjimkou žadatelů o mezinárodní ochranu a osob, jimž byla mezinárodní ochrana udělena (pro ně jsou určeny jiné programy). Zvláštní pozornost při realizaci integračních opatření je věnována cizincům ve zranitelném postavení. Jedná se např. o mládež - druhou generaci cizinců. Je nutné podporovat jejich aktivní zapojení do vzdělávacího systému, iniciativu samostatně řešit své záležitosti i postavení ve společnosti. Dále se jedná o děti cizinců. Je nutné podporovat zejména dobrou znalost češtiny, která je zásadním předpokladem pro jejich budoucí vzdělávání a podmínkou jejich dalšího začlenění do společnosti. Nezbytné pro poznávání reality života v České republice a další rozvoj osobnosti je zapojení dětí cizinců do volnočasových aktivit (včetně sportovních) společně s dětmi majority. Na zajištění realizace aktualizované Koncepce integrace cizinců v roce 2011 byla v rozpočtu Ministerstva vnitra vyčleněna částka 10 000 000. Kč.

- **Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – Zdraví pro všechny v 21. století²⁶**

Tato koncepce stanovuje cíle v oblasti zdravotní péče na období do roku 2020. Vláda ji přijala v návaznosti na deklaraci WHO z roku 1998, která formulovala základní politické principy péče o zdraví v jeho nejširších společenských souvislostech. Zdraví je v deklaraci, obdobně jako v české ústavě, stanoveno jedním ze základních lidských práv a jeho zlepšování hlavním cílem sociálního a hospodářského vývoje. Národní dlouhodobá koncepce rozpracovává těchto 21 cílů. Z pohledu ochrany práv dětí usiluje strategie o vytvoření podmínek pro to, aby všechny narozené děti a děti předškolního věku měly lepší zdraví umožňující jim zdravý start do života.

- **Národní akční plán prevence dětských úrazů na léta 2007 až 2017²⁷**

²³ Schválena usnesením vlády ze dne 19. listopadu 2008 č. 1451.

²⁴ Schválena usnesením vlády ze dne 9. února 2011 č. 99

²⁵ občané zemí mimo členské státy Evropské unie

²⁶ Schválen usnesením vlády ze dne 30. října 2002, č. 1046

²⁷ Schválen usnesením vlády ze dne 22. srpna 2007 č. 926

Akční plán je jedním z dokumentů implementující dlouhodobou koncepci „Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – Zdraví pro všechny v 21“. V České republice jsou úrazy nejčastější příčinou úmrtí dětí a mladých dospělých a třetí nejčastější příčinou úmrtí v celé populaci. Přestože úmrtnost na úrazy v poslední době mírně klesá, což svědčí zvláště o dobrém systému zdravotní péče, celkový počet úrazů neklesá. Tento koncepční dokument má za cíl prostřednictvím koordinace aktivit spojených se snižováním rizika dětských úrazů přispět ke zlepšení celkového stavu v této oblasti.

(d) Nedávných ratifikací nástrojů na ochranu lidských práv.

Stav změn od 1. ledna 2007:

- Úmluva o právech osob se zdravotním postižením: podpis: 30. března 2007, ratifikace 28. září 2009, vstup v platnost: 28. října 2009. Úmluva byla zveřejněna pod číslem 10/2010 Sb.MS., čímž se stala součástí právního řádu České republiky.
- 2. Opční protokol k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením: Podpis: 30. března 2007, ratifikace: proces probíhá.
- Změna článku 20, odstavce 1 Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen: aktuálně projednávána Parlamentem ČR.
- Evropská charta regionálních či menšinových jazyků: ratifikace 15. listopadu 2006, vstup v platnost: 1. března 2007. Charta byla zveřejněna pod číslem 15/2007 Sb.MS., čímž se stala součástí právního řádu České republiky.
- Protokol č. 14 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, kterým se mění kontrolní systém Úmluvy: podpis: 29. června 2005, ratifikace 19. května 2006, vstup v platnost: 1. června 2010 (Čl. 19). Protokol byl zveřejněn pod číslem 48/2010 Sb.MS., čímž se stal součástí právního řádu České republiky.

Část III

Data, statistické údaje a další informace, pokud jsou k dispozici

1. Statistické údaje (rozdělené podle státní příslušnosti, věku, pohlaví, etnického původu, geografické lokalizace a sociálně-ekonomického postavení [shora uvedených osob] za období let 2008, 2009 a 2010, týkající se níže uvedeného:

(a) Rozpočtové alokace pro programy, jež jsou zaměřeny na realizaci Úmluvy nebo jinak ve prospěch dětí;

Ministerstvo zdravotnictví:

Dotační program „Péče o děti a dorost“ a programu „Prevence kriminality“

Cílem programů je podpora aktivit a preventivních opatření, jejichž cílem je zlepšení zdraví dětí a dorostu. Každým rokem je vyhlášen okruh podporovaných priorit

- Priority v roce 2008: Prevence dětských úrazů. Edukace první pomoci. Prevence násilí na dětech

- Priority v roce 2009: Prevence dětských úrazů. Prevence násilí na dětech. Podpora mentálního zdraví dětí
- Priority v roce 2010: Prevence dětských úrazů. Prevence násilí na dětech – se zaměřením na úmyslné sebepoškození. Sociální aspekty zdraví – se zaměřením na mladistvé

V roce 2010 byly v rámci těchto dotačních programů podpořeny v celkové výši 1 163 000,- Kč.

Dotační program „Národní program zdraví - projekty podpory zdraví“

V roce 2010 bylo v rámci tohoto programu podpořeno 30 projektů zaměřených na podporu zdravého životního stylu a prevenci nemocí. V oblasti prevence úrazů, otrav a násilí a prevence nadměrného užívání alkoholických nápojů a zneužívání tabákových výrobků byly realizovány celkem 4 projekty podpory zdraví, kterým bylo přiděleno celkem 747 000,- Kč. Na podporu zdraví dětí a dorostu bylo v roce 2010 zaměřeno 13 projektů, kterým bylo přiděleno celkem 2 305 000,- Kč.

Dotační program „Protidrogová politika ministerstva zdravotnictví“

Cílem programu je prevence užívání návykových látek a péče o osoby závislé na návykových látkách. V roce 2010 byly v rámci tohoto programu podpořeny projekty v celkové výši 9,6 mil. Kč,

Dotační program „Program grantové podpory ministerstva zdravotnictví“

Cílem programu je podpora občanských sdružení zaměřených na pomoc občanů se zdravotním postižením.

Ministerstvo vnitra:

V roce 2008 bylo v rámci dotačního titulu „Programy zaměřené na děti jako svědky domácího násilí“ finančně podpořeno osm projektů v částce 1,4 milióny Kč. V r. 2009 bylo v rámci dotačního titulu „Programy zaměřené na děti jako svědky domácího násilí“ finančně podpořeno pět projektů v částce 900.000,-Kč. V roce 2009 byl vyhlášen dotační titul „Prevence domácího násilí s důrazem na práci s násilnými osobami“. Ministerstvo vnitra realizovalo v roce 2009 v rámci vnitroresortního programu projekt „Vzdělávání policistů v problematice domácího násilí“. Na projekt byla vyčleněna částka 50.000,- Kč.

Ministerstvo práce a sociálních věcí:

Od roku 2005 vyhlašuje Ministerstvo práce a sociálních věcí řízení na podporu rodiny. V rámci tohoto řízení jsou podporovány následující dotační oblasti:

- Podpora zařízení služeb prevence sociálního vyloučení pro rodiče pečující o děti
- Podpora zkvalitňování partnerských a manželských vztahů a posilování rodičovských kompetencí
- Podpora náhradní rodinné péče
- Podpora doprovázení dětí a mladých lidí v náhradní rodinné péči a výchovné péči

Rok	Přiděleno Kč	Projektů	Podpořeno projektů
2008	85 000 000	331	237
2009	114 000 000	390	301
2010	123 000 000	390	308

Vzhledem k tomu, že za jednu z hlavních příčin existujících problémů při výkonu sociálně-právní ochrany byl označen nedostatek finančních prostředků na výkon přenesené působnosti, bylo rozhodnuto, že dojde k vyčlenění prostředků na úhradu nákladů na výkon sociálně-právní ochrany dětí mimo příspěvek na výkon státní správy. Za tím účelem byla v roce 2007 obcím s rozšířenou působností poskytnuta Ministerstvem financí ze státního rozpočtu účelová neinvestiční dotace na úhradu nákladů spojených s výkonem sociálně-právní ochrany dětí. Jedná se o samostatný dotační titul zařazený ve státním rozpočtu v kapitole Všeobecná pokladní správa pod označením „Dotace na činnosti vykonávané obcemi s rozšířenou působností v oblasti sociálně-právní ochrany dětí“. V roce 2007 byla dotace na výkon sociálně-právní ochrany dětí vyplacena v celkové výši 697 000 tis. Kč, v roce 2008 ve výši 717 910 tis. Kč a v roce 2009 ve výši 739 447 tis. Kč. Ve státním rozpočtu na rok 2010 a rovněž v úsporném státním rozpočtu na rok 2011 se i přes ekonomickou krizi a nepříznivý vývoj stavu veřejných financí podařilo udržet dotaci na výkon sociálně-právní ochrany dětí na stejné úrovni, tj. ve výši 739 447 tis. Kč. Mezi jednotlivé obce s rozšířenou působností je dotace na výkon sociálně-právní ochrany dětí rozdělována podle počtu evidovaných případů, čímž jsou zohledněny rozdíly ve vytíženosti jednotlivých úřadů. Každé obci s rozšířenou působností je však jako minimum garantována dotace alespoň na 2 pracovníky vykonávající agendu sociálně-právní ochrany dětí. Zakotvení samostatné účelové dotace na úhradu nákladů spojených s činností orgánů sociálně-právní ochrany dětí koresponduje s doporučením Výboru OSN pro práva dítěte č. 18 a 19 k Druhé periodické zprávě ČR.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy:

Na podporu implementace Úmluvy o právech dítěte byl realizován překlad metodické příručky Rady Evropy k výchově k lidským právům "Kompas" (Compass).

Další související programy:

- Zajištění bezplatné přípravy k začlenění do základního vzdělávání dětí osob se státní příslušností jiného členského státu Evropské unie – jde o pravidelně vyhlašovaný program, vyčleněno ze státního rozpočtu 4,6 mil. Kč/ročně
- Zajištění podmínek základního vzdělávání nezletilých azylantů, osob požívajících doplňkové ochrany, žadatelů o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky a dětí cizinců umístěných v zařízení pro zajištění cizinců – jde o pravidelně vyhlašovaný program, vyčleněná částka ca 500 tis. Kč ročně.
- Podpora sociálně znevýhodněných žáků středních škol a vyšších odborných škol – jde o pravidelně vyhlašovaný program, vyčleněno v r. 2008 cca 11 mil. Kč, v r. 2009 cca 11 mil. Kč, v r. 2010 10 mil Kč.
- Financování asistentů pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním – jde o pravidelně vyhlašovaný program, vyčleněno v r. 2008 71 mil. Kč, v r. 2009 75 mil. Kč, v r. 2010 75 mil Kč.
- Financování asistentů pedagoga pro žáky se zdravotním postižením v soukromých a církevních školách – jde o pravidelně vyhlašovaný program, vyčleněno v r. 2008 31 mil. Kč, v r. 2009 37 mil. Kč, v r. 2010 37 mil Kč.
- Dotační program podpory vydávání učebnic upravených pro potřeby vzdělávání žáků se zdravotním postižením – jde o pravidelně vyhlašovaný program, vyčleněno v r. 2008 5,6 mil. Kč, v r. 2009 5,6 mil. Kč, v r. 2010 5,6 mil Kč.
- Podpora zabezpečování škol pomůckami kompenzačního a rehabilitačního charakteru pro potřeby vzdělávání žáků se zdravotním postižením. Jde o nový program, v roce 2010 byla pro jeho realizaci vyčleněna částka 10 mil. Kč.

- Podpora vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy – jde o pravidelně vyhlašovaný program, v roce 2008 vyčleněno cca 16 mil. Kč, v roce 2009 cca 18 mil. Kč, 2010 cca 15 mil. Kč
- Programy protidrogové politiky, sociální prevence a prevence kriminality – jde o pravidelně vyhlašované programy, v roce 2008 byla pro jejich realizaci vyčleněna částka 24 mil Kč, v roce 2009 24 mil Kč, v roce 2010 26 mil. Kč.

(b) Počet dětí, jež postrádají rodinné prostředí. Specifikujte typ institucí rezidentní/ústavní péče, pěstounské náhradní rodinné péče anebo jiných forem alternativní péče, do které jsou tyto děti umístěny;

	2008	2009
Počet dětí v pěstounské péči	6145	6 723
Počet dětí v osobní péči poručníka	2395	2 514
Počet dětí svěřených do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče	-	4 176
Počet dětí s nařízenou ústavní výchovou	8009	7 975
Počet dětí s uloženou ochrannou výchovou	194	205
Počet dětí umístěných v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc	670	587

zdroj; Statistický výkaz Ministerstva práce a sociálních věcí: o výkonu sociálně-právní ochrany dětí

Ministerstvo zdravotnictví:

Ke konci roku 2009 bylo v ČR 34 kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do 3 let, jejichž kapacita byla ke stejnému datu 1 818 míst a bylo v nich umístěno 1 391 dětí. V průběhu roku bylo přijato 1 966 dětí. Propuštěno bylo během roku 2 022 dětí, z nich 87 % bylo propuštěno do rodinného prostředí (55 % do vlastní rodiny, 21 % bylo osvojeno a 11 % bylo propuštěno do jiné formy náhradní rodinné péče). Do dětského domova pro starší děti (resort ministerstva školství) přešlo 8 % propuštěných dětí, 2 % byly předány do ústavu sociální péče a 3 % dětí byla propuštěna jinam (klokánky, atp.).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy:

Typ zařízení a počty zařízení, počet dětí a mládeže

stav k 31.10.2008

	Počet zařízení	Počet dětí a mládeže				
			umístění na základě			
			soudního rozhodnutí s výchovou		předběžného opatření	žádosti rodičů
			ústavní	ochrannou		
Celkem	232	7 820	6 488	206	1 007	86
dětský domov	155	4 739	4 278	6	401	29
dětský domov se školou	29	742	619	41	82	–
výchovný ústav	34	1 546	1 284	143	111	–
diagnostický ústav	14	793	307	16	413	57

stav k 31.10.2009

	Počet zařízení	Počet dětí a mládeže				
			umístění na základě			
			soudního rozhodnutí s výchovou		předběžného opatření	žádosti rodičů
			ústavní	ochrannou		
Celkem	229	7 878	6 282	229	864	90
dětský domov	151	4 704	4 041	14	288	13
dětský domov se školou	31	787	654	50	74	–
výchovný ústav	33	1 534	1 209	150	118	11
diagnostický ústav	14	853	378	15	384	66

stav k 31.10.2010

	Počet zařízení	Počet dětí a mládeže				
			umístění na základě			
			soudního rozhodnutí s výchovou		předběžného opatření	žádosti rodičů
			ústavní	ochrannou		
Celkem	228	7 397	6 046	178	720	26
dětský domov	150	4 628	4 002	–	239	11
dětský domov se školou	31	760	619	36	96	–
výchovný ústav	33	1 445	1 176	131	102	–
diagnostický ústav	14	564	249	11	283	15

Zdroj: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

(c) Počet dětí, jež jsou umístěny do ústavů, v rámci systému „Ochranné výchovy“;

Konkrétní údaje k počtům dětí v ústavní výchovy jsou uvedeny ad (b).

(d) Počet sebevražd dětí;

ČR patří mezi státy EU s vyšší standardizovanou úmrtností dětí 0-14 let na sebevraždy. Úmyslné sebepoškození (sebevražda) je druhou nejčastější vnější příčinou smrti dětí mezi 15-19 rokem hned po dopravních nehodách. Počty zemřelých dětí na následky úmyslného sebepoškození jsou uvedeny v tabulce (údaje k roku 2010 nejsou dosud k dispozici)

Počet zemřelých dětí na následky úmyslného sebepoškození

Období	Počet zemřelých / úmrtnost							
	Absolutně				Na 100 000 obyvatel			
	Věková skupina			Celkem	Věková skupina			Celkem
	5-9	10-14	15-19	5-19	5-9	10-14	15-19	5-19
2008	1	3	42	46	0,2	0,6	6,5	2,9
2009	0	3	31	34	0,0	0,6	4,9	2,2

Zdroj: ÚZIS 2011

Údaje v následující tabulce vychází z Evidenčně statistického systému kriminality PČR.

SEBEVRAŽDY PODLE VĚKU - Česká republika											
ROK	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	celkem
Počet sebevražd osob ve věku 0-18 let	38	28	29	19	32	23	25	20	25	27	266

(e) Procenta dětí, které nejsou občany České republiky ani členských států EU přijatých do základních a středních škol, včetně dětí bez státní příslušnosti;

údaje za školní rok 2008/09

Státní občanství	Základní školy		Střední školy		Konzervatoře	
	celkem	z toho dívky	celkem	z toho dívky	celkem	z toho dívky
Česká republika	98,3%	98,4%	98,7%	98,7%	96,3%	96,9%

Cizinci celkem		1,7%	1,6%	1,3%	1,3%	3,7%	3,1%
v tom	státy EU 27	0,5%	0,5%	0,3%	0,3%	2,1%	1,6%
	z toho Slovensko	0,3%	0,3%	0,2%	0,2%	1,5%	1,1%
	ostatní státy Evropy a světa, neuváděno	1,2%	1,2%	1,0%	0,9%	1,6%	1,4%

údaje za školní rok 2009/10

Státní občanství		Základní školy		Střední školy		Konzervatoře	
		celkem	z toho dívky	celkem	z toho dívky	celkem	z toho dívky
Česká republika		98,3%	98,3%	98,6%	98,6%	96,6%	97,1%
Cizinci celkem		1,7%	1,7%	1,4%	1,4%	3,4%	2,9%
v tom	státy EU 27	0,5%	0,5%	0,3%	0,3%	2,0%	1,5%
	z toho Slovensko	0,4%	0,4%	0,2%	0,2%	1,3%	0,9%
	ostatní státy Evropy a světa, neuváděno	1,3%	1,2%	1,1%	1,1%	1,5%	1,4%

údaje za školní rok 2010/11

Státní občanství		Základní školy		Střední školy		Konzervatoře	
		celkem	z toho dívky	celkem	z toho dívky	celkem	z toho dívky
Česká republika		98,2%	98,2%	98,4%	98,4%	96,2%	96,5%
Cizinci celkem		1,8%	1,8%	1,6%	1,6%	3,8%	3,5%
v tom	státy EU 27	0,5%	0,5%	0,4%	0,4%	2,0%	1,7%
	z toho Slovensko	0,4%	0,4%	0,3%	0,3%	1,5%	1,1%
	ostatní státy světa, neuváděno	1,3%	1,3%	1,2%	1,2%	1,8%	1,8%

Zdroj: Databáze Ústavu pro informace o vzdělávání

(f) Celkový počet a procento případů, které zahrnovaly diskriminaci, kdy byl pachatel uložen podmíněný trest;

Tyto údaje nejsou k dispozici, diskriminace není v českém právním řádu považována za trestný čin.

(g) Celkový počet dětí se zdravotními postiženími; procento dětí z tohoto celkového počtu, jež navštěvují běžnou školu;

Ohrožené a chronicky nemocné či děti se zdravotním postižením jsou zařazovány do dispenzárních skupin, ve kterých jsou zvýšeně sledovány dětským lékařem a příslušnými specialisty. V dispenzární péči pediatriů je ročně sledováno zhruba každé páté dítě.

Děti se zdravotním postižením a žáci ve školním roce 2008/09 až 2010/11

	2008/09	2009/10	2010/11
Mateřské školy			
Celkem děti se zdravotním postižením	8 673	8 970	9 236
z toho individuálně integrovány do běžných tříd	19,5%	19,8%	20,7%
Základní školy			
Celkem žáci se zdravotním postižením	72 854	71 801	70 723
z toho individuálně integrováni do běžných tříd	47,1%	48,4%	51,2%
Střední školy			
Celkem žáci se zdravotním postižením	18 698	19 728	18 731
z toho individuálně integrováni do běžných tříd	27,6%	31,9%	34,9%
Konzervatoře			
Celkem žáci se zdravotním postižením	64	65	63
z toho individuálně integrováni do běžných tříd	3,1%	4,6%	6,3%

(h) Počet dětí, jež byly umístěny do škol, které jsou součástí Rámcového vzdělávacího programu pro děti s lehkým mentálním postižením (FEP LMD)

Vzhledem k tomu, že data o vzdělávacím programu se neshromažďují, uvádíme počty žáků s lehkým mentálním postižením.

	2008/09	2009/10	2010/11
Základní školy			
Žáci ve speciálních třídách ZŠ	17 755	17 948	16 420
Individuálně integrovaní postižení žáci do běžných tříd ZŠ	782	794	877

(i) Počet dětí žijících na ulicích;

Přesný rozsah bezdomovectví (ať už u dospělých jedinců či dětí) v ČR není znám, počty lidí bez domova jsou jen odhadovány. Konkrétní čísla jsou známa jen ve velkých městech, kde byly realizovány plošné průzkumy. Jejich výsledky jsou ale rozporuplné a neexistuje nad jejich výstupy obecná shoda institucí do problematiky zapojených. Zmapování přesného rozsahu je značně problematické pro povahu zkoumané skupiny občanů. Lidé bez domova velice často migrují v rámci území státu, nezdržují se trvale na jednom místě, nemají zájem o spolupráci, spíše naopak chtějí být pro systém neviditelní, atd. Celkový počet bezdomovců v ČR se pohybuje v tisících. V roce 1991 byl odhadováno že lidí bez domova je cca 9000. Ze sčítání lidu z roku 2001 vyšlo najevo, že v různých chatrných obydlích žije kolem 45000 lidí. Největší koncentrace lidí bez domova je ve velkých městech, zejména v Praze, kde tyto osoby využívají přebytků konzumní společnosti a nacházejí nejvíce možností přenocování a záchytných míst sociální služby.

(j) Počet dětských obětí sexuálního zneužívání a obchodování [s dětmi a mladistvými], jakož i související trestní stíhání, odsouzení a tresty;

Následující tabulka obsahuje údaje o vybrané trestné činnosti páchané na osobách mladších 18-ti let za sledované období (počty zjištěných trestných činů)

Název (přísl. ustanovení tr. zákona) ²⁸	2008	2009	2010
Pohlavní zneužívání ostatní (§ 242 STZ, §187/1,3,4 TZ)	711	727	639
Pohlavní zneužívání v závislosti (§ 242/2, 243 STZ; 187/2 TZ)	74	92	84
Komerční forma sex. zneužívání ostatní (§ 242/1,3,4 STZ; § 187/1,3,4 TZ)	6	1	5
Komerční forma sexuálního zneužívání v závislosti (§ 242/2, 243 STZ; § 187/2 TZ)	3	1	0

²⁸ zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů = STZ;
zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb. = TZ (nabyl účinností 1. ledna 2010)

Znásilnění (§ 241 STZ; §185 TZ)	135	139	133
Svádění k pohlavnímu styku (§ 217a STZ; 202 TZ)	41	33	31
Kuplířství (§204 STZ; § 189 TZ)	7	8	2
Obchodování s lidmi (§232a STZ; § 168 TZ)	5	3	9

(k) Počet dětí, jež se nacházejí v situacích ekonomického vykořisťování, včetně domácích prací anebo jiných situací zneužívání.

Komplexní údaje nejsou k dispozici.

Pokud jde o komerční formu sexuálního zneužívání, data je možné vyčíst z předchozí tabulky ad j). I přes vzrůstající trend zvyšování případů obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování, dochází dle statistických údajů k této formě obchodování stále ještě v menší míře, ve srovnání s obchodováním za účelem vykořisťování sexuálního. Dále je třeba podotknout, že případy obchodování za účelem domácího zotročování dětí jsou v ČR identifikovány výjimečně.

2. Aktuální informace týkající se jakýchkoli údajů uvedených ve Zprávě, jež již mohou být neaktuální a jež se týkají nejnovějších nashromážděných údajů, nebo jiných nových vývojových trendů.

A. Doplnující informace

Obecně

Upozorňujeme na zastaralý pojem „postižené děti“; současné dokumenty (v první řadě samotný uvedený zákon č. 108/2006 Sb.) i praxe užívají obrat „se zdravotním postižením“. Označení „postižený“ je vnímáno jako stigmatizující a dehonestující.

Bod 21, str. 9 Zprávy

V oblasti rodičovských sporů je v posledních letech Úřadem pro mezinárodní ochranu dětí kladen důraz na jejich smírné řešení rodičovských sporů; tým Úřadu byl z tohoto důvodu posílen o odborníky z řad psychologů s mediátorským výcvikem.

B. Další aktuální informace v souvislosti s implementací Úmluvy, které nejsou výslovně zmíněny v ostatních odpovědích na otázky Výboru pro práva dítěte OSN

Statistické údaje

V souladu s doporučením Výboru OSN pro práva dítěte č. 20 a 21 k Druhé periodické zprávě, aby Česká republika zajistila shromažďování údajů za všechny oblasti upravené Úmluvou o právech dítěte, byla s účinností od roku 2009 provedena úprava statistického výkazu Ministerstva práce a sociálních věcí V 20-01 o výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Bylo zpřehledněno a rozšířeno sledování údajů o dětech umístěných v náhradní rodinné péči a o dětech umístěných v náhradní péči zařízení pro péči o

děti. Vedle údajů o dětech týraných a zneužívaných jsou nově shromažďovány také komplexní údaje o dětech, které jsou vystaveny různým formám zanedbávání.²⁹

Speciální výslechové místnosti

Na základě usnesení vlády č. 949 ze dne 16. srpna 2006 k Národnímu pránu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na léta 2006 – 2008 připravilo Ministerstvo vnitra **Program Zřízení speciálních výslechových místností pro dětské oběti a svědky Policií ČR** (dále jen „Program“) na období 2007-2009. Za tímto účelem bylo využito finančních prostředků ve výši 2,5 mil. Kč. Z těchto prostředků bylo nově zřízeno 12 výslechových místností. Hlavním důvodem k vybudování výslechových místností je dále nepoškozovat dítě – oběť, popřípadě svědka, trestné činnosti a zmírnit tak traumatický zážitek prožité události. Cílem je vybudovat místnost, která se bude zásadně odlišovat od tradičních policejních kanceláří, aby nutný pobyt dětí byl co nejméně traumatizující. Vedení výslechu v takovéto místnosti umožní usnadnit kontakt s policií a chránit dítě před nepříjemnými zážitky způsobenými standardním prostředím policejního pracoviště. Speciální výslechová místnost je vhodně uspořádané a technicky vybavené pracoviště zajišťující maximální autenticitu prováděného úkonu a jeho přesnou dokumentaci. Místnost je vybavena kvalitní záznamovou technikou a výrazně tak usnadňuje provádění „neopakovatelných a neodkladných úkonů“ dle trestního řádu, svým uspořádáním a vnitřním vybavením odpovídá požadavkům na vhodné prostředí pro práci s dítětem. V současné době je v rámci České republiky zřízeno 30 výslechových místností, a to ve 12 krajích. Speciální výslechové místnosti jsou většinou umístěny v budovách Policie ČR, v pěti případech jsou v civilním zařízení (např. nemocnice, Dětský domov).

Národní koordinační mechanismus pro pohřešované děti

V květnu 2010 ministrem vnitra podepsána memoranda o spolupráci s partnerskými médii. k zahájení projektu Národního koordinačního mechanismu pro pohřešované děti. V současné době je do projektu zapojeno celkem 10 médií (televize, rádia, internetové deníky). Memorandem se média zavazují v co nejkratší možné době od obdržení upozornění o vyhlášeném pátrání zveřejnit informace o pohřešovaném dítěti v ohrožení života včetně výzvy ke spolupráci veřejnosti. Podmínky pro přenos informací od Policie ČR k médiím vytváří nově upravená aplikace „pátrání po osobách“ na webových stránkách Policie ČR (www.pomoztemenajit.cz). Od spuštění projektu byl mechanismus ze strany policie aktivován již v 28 případech.

²⁹ Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí za rok 2009